

XII. SPRAWOZDANIE
DYREKCYI C. K. GIMNAZYUM
W BUCZACZU
ZA ROK SZKOLNY
1911.

B U C Z A C Z.
NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

DRUKIEM ST. KUŹNIARSKIEGO w JAŚLE
1911.

Treść:

1. Plankton — jego znaczenie i badanie. Napisał prof. Kazimierz Kowalczewski.
2. Wiadomości szkolne podał dyr. Fr. Zych.

Pr. inw.
Spr. 13

PLANKTON

jego znaczenie i badanie.

Miliardy organizmów, w swej większej części mikroskopijnie małych, zamieszkują wody tak słodkie, jak i słone, tak płynące, jak i stojące. O ich istnieniu i znaczeniu wiedzieli już Arystoteles i Pliniusz, ale najprędzej dostrzegli ich bytność rybacy. Im też pierwsze spostrzeżenia zawdzięczamy.

Początek badań nad tymi organizmami datuje się jednak od wynalezienia lupy i mikroskopu a naukowe prace nad owymi mieszkańcami wód pojawiają się dopiero w drugiej połowie wieku XIX. Johann Müller, Ernst Haeckel i ich uczniowie: Thomson i Murray i V. Hensen — oto pionierzy nauki o tych drobnych organizmach, nazwanych przez ostatniego z wymienionych słowem plankton*).

Plankton — to przeważnie małe istoty, które albo własnowolnie nie potrafią zmieniać miejsca swego pobytu, albo też ruchem samodzielnym są obdarzone, jednakowoż nie są w stanie wykonywać większych wędrówek i tylko stają się igraszką fal wodnych. Naukę o tych istotach nazywamy planktologią, osobnik zaś, wchodzący w skład planktonu, nosi miano — plankton. Planktonem jednak nie nazwiemy ani osobnika zwierzęcego ani roślinnego, jeśli on jest osiadłym, albo stale pelza po podłożu, albo też, jeśli potrafi odbywać swą drogę niezależnie od prądów i rozkołysanych wiatrem fal.

Istnienie planktonu zauważyli najpierw rybacy; oni to już od dawien dawna wiedzieli, że pojawianie się masowe pewnych

*) $\pi\lambda\acute{\alpha}\zeta\omega$ = włóczę się, błąkam się; $\pi\lambda\alpha\gamma\alpha\tau\acute{\iota}\varsigma$ = błąkający się, rzucany losiem.

planktonów zwiastuje nadpłynięcie ryb w wielkiej ilości, innych znów planktonów roje zapowiadają brak ryb lub ich pomór. Od rybaków tedy dowiedzieli się wiele uczeni badacze przyrody, rybacy na niejeden fakt zwrócili ich uwagę. Do rozwoju nowej nauki przyczyniło się rozpowszechnienie mikroskopu, a rozliczne badania morza i w tym celu przedsięwzięte przez wszystkie niemal państwa europejskie ekspedycje morskie, zachęciły wielu uczonych do coraz dokładniejszego badania planktonu. Niekoniecznie na tem. — Każde niemal państwo ma za punkt honoru urządzać stacje biologiczne na wybrzeżach morskich, wzorując się na stacji neapolitańskiej; powstają też stacje nad brzegami jezior i rzek, wzrasta stale pokaźny już obecnie sztab planktologów, których zadaniem jest nie tylko opisywać planktony, ale także badać ich życie i warunki rozwoju w zależności od różnorodnych czynników.

Tu jednak jeszcze nie kres pracy planktologa. Musi on bowiem od pięknej teorii przejść do praktyki i iść w pomoc n. p. hodowcom ryb ze swojemi spostrzeżeniami. W ten sposób obecnie i hodowla ryb, o ile ma być racjonalną musi się oprzeć na podstawach naukowych.

Środowisko, w którem plankton żyje, nie wszędzie jest jednakowe. Woda bowiem jako H_2O nigdzie się w przyrodzie nie znajduje; jest ona zawsze mniej lub więcej mineralną. Ta właśnie różnorodność w składzie chemicznym wody powoduje różnorodność w budowie organizmów. Ale nie tylko woda słodka, lecz także i słona w różnych miejscach rozmaity ma skład chemiczny. Fakt ten nie może pozostać bez wpływu na całokształt życia organicznego w wodzie.

Kiedy jakość wody, głębokość, prądy, rozlewność, temperatura — są czynnikami, działającymi na osobniki wodne, to na odwrót — obecność pewnych planktonów w wodzie wywiera także wpływ na nią. Plankton bowiem nadaje nieraz wodzie barwę (czerwone morze, kwitnienie wody) a także i zapach mniej lub więcej przyjemny. Od ilości planktonów zależy też przezroczystość wody.

W nurtach wody, unoszą się mnogie planktony tak roślinne jak i zwierzęce. Aby zaś mogły się unosić, muszą po-

siadać pewne własności, które nie pozwalają opaść im na dno i nieruchomo tam spoczywać. W tym celu są przystosowane do środowiska, a przystosowanie to polega głównie na tym, że większość planktonów posiada ciężar gatunkowy, jeśli nie równy, to bardzo zbliżony do takiegoż ciężaru wody. Jeśli zaś u niektórych planktonów ciężar gatunkowy przewyższa ciężar wody, to wtedy muszą te istoty przez odpowiednie urządzenia posiadać możność ruchu, aby w wodzie unosić się mogły. Nie brak jednak i takich osobników, które jako gatunkowo od wody lżejsze wynurzają się na jej powierzchnię. Do rzadkości już należą planktony, mogące imać się dzieła Ikarowego i na chwilę wznieść się w powietrze.

Ażeby planktony mogły mieć ciężar gatunkowy zbliżony do ciężaru gatunkowego wody, posiadają już z natury budowę galaretowatą, albo też w razie potrzeby wydzielają ze siebie śluz. Istnienie wodniczek, gromadzenie w jamach ciała wydzielonego gazu, tworzenie tłuszczu i oleju i powiększanie powierzchni przyczyniają się również do zmniejszenia ciężaru gatunkowego ciała. Dzięki temu może się unosić na powierzchni wody plankton tak roślinny (phytoplankton) jak i zwierzęcy (zooplankton). Nie może zaś to być bez znaczenia dla unoszących się osobników. Phytoplankton wystawiony na światło słoneczne może przyswajać węgiel, a z wydzielonego tlenu korzysta znów zooplankton.

Myliłby się jednak ten, kto by myślał, że planktonu szukać należy tylko na powierzchni wody lub tuż pod nią. Prawda, że w przeważnej części wypadków najwięcej planktonu znajdujemy w warstwach tuż pod zwierciadłem wody, jednak nie brak też jego tuż nad dnem. Ale w różnych zbiornikach wody różne są warunki życiowe i stąd w rozmieszczeniu pionowym planktonu różne zachodzą wypadki. I tak, kiedy w nizinnych jeziorach plankton gromadzi się przeważnie blisko powierzchni wody, to w jeziorach alpejskich główne jego życie zaczyna się dopiero w głębokości 2 do 5 m.

Plankton wód słodkich (limnoplankton) w różnych jeziorach do różnych sięga głębokości. Według badań Hofera w niektórych jeziorach tyrolskich już w głębokości 35 m. ustaje wszelkie życie organiczne; są jednak i takie jeziora, w które trzeba zapuścić sieć zamykalną aż do głębokości 85 m., by po

wydobyciu jej nie znaleźć ani jednego organizmu. W jeziorach Włoch północnych żyje plankton nawet w głębokości 100 do 200 m.

Rozmieszczenie pionowe planktonu nie jest jednak w jednym i tym samym zbiorniku wody zawsze jednakie. Zależnie od pór roku i połączonych z nimi warunków zauważyć się dają wahania w położeniu najniższej granicy życia planktonu.

Plankton roślinny z natury już skazany jest na przebywanie w najbardziej zewnętrznych warstwach wody. Wszak do życia potrzebne mu jest światło, którego natężenie słabnie wraz z powiększaniem się głębokości, a bez wpływu nie zostaje też stopień przezroczystości wody. Stąd też phytoplankton (z wyjątkiem bakterii) znajdujemy jużto bliżej, jużto dalej od zwierciadła wody. Przeciętnie jednak w głębokości 80 — 100 m. panują jeszcze takie warunki, że plankton roślinny może wcale dobrze się rozwijać. Jeżeli zaś kiedy rozmnożą się nadzwyczaj licznie roślinki planktonowe, to utworzą na powierzchni wody kożuch zielony, nieco opalizujący. Zjawisko to nazywamy kwitnieniem wody.

Plankton roślinny nie posiada własnego ruchu. Ta jego własność wystawia go w wysokim stopniu na najrozmaitsze wpływy, które mogą wciąż zmieniać jego rozmieszczenie pionowe w wodzie. Prądy, spowodowane przepływem wody z rzek lub tylko z lądu, i odpływem, wiatry, ruch wody pod wpływem temperatury, fale, wzburzone przez ruch statków, masowe opadanie na dno zmarłych osobników (deszcz zwłok) — to czynniki nie bez głębszego wpływu.

Kiedy rozmieszczenie planktonu roślinnego od tyłu zależy warunków, to plankton zwierzęcy nie w lepszym znajduje się położeniu, bo zależnym jest nie tylko od tych samych warunków, ale także i od planktonu roślinnego. On bowiem dostarcza osobnikom zwierzęcym pokarmu, stąd też plankton zwierzęcy podążać musi za planktonem roślinnym. Niektóre bowiem osobniki zwierzęce nie pobierają innego pokarmu nad roślinny stąd też nazwano ów mikroskopijny, roślinny plankton prapokarmem (Urnarung). Jeżeli tedy utworzy się pod powierzchnią wody warstwa planktonu roślinnego, to poniżej zaraz gromadzi się plankton zwierzęcy. Nie przychodzi mu to z trudnością dzięki temu, że większość zooplanktonów posiada ruch samo-

dzielny. Gruba warstwa fitoplanktonu chroni też osobniki zwierzęce przed zbyt intensywnym światłem tak, że w jego cieniu bez szkody dla siebie przebywać może.

Wpływ wszystkich czynników, zmieniających rozmieszczenie pionowe planktonu, niknie dopiero w zimie, gdy mróz zęnie powierzchnię wody. Wtedy rozmieszcza się plankton równomiernie, gdyż wszędzie prawie jednakie panują warunki.

Plankton, pomimo tworzenia pewnego rodzaju warstw w wodzie, podlega też peryodycznym ruchom w kierunku pionowym. Zależnym to jest od ciepłoty, naświetlenia i innych warunków, a plankton zwierzęcy w ruchach tych bierze główny udział. Niektóre bowiem zooplanktony w różnych porach dnia w różnych znajdują się głębokościach, a wędrówki te zawsze odbywają się o tej samej porze. Zauważono także, że młodociane osobniki zwykle nie biorą udziału w tych wędrówkach, również nie uszedł uwagi fakt, że samce i samice niezawsze razem się trzymają i że niejednakowo wielkie wędrówki w dół odbywają. Zbadanie czasu, w jakim się te wędrówki odbywają, jest ważne w gospodarstwach rybnych. Bawarscy hodowcy, wiedząc, że w jeziorze plankton gromadzi się na powierzchni wody nocną porą, każą w godzinę po zachodzie słońca zbierać go przy pomocy sieci. Plankton ten służy za pokarm młodocianym rybkom.

W rozmieszczeniu poziomym planktonu jezior różne też zachodzić mogą stosunki. Ważną rolę odgrywa tu przede wszystkim jakość brzegów. Gdy bowiem brzeg jest stromy, to nie spotykamy roślin wodnych; przeciwnie zaś, gdy brzegi mają spad łagodny, to wówczas pokrywają się bogatą florą bagienną i wodną. Stąd też w jednym i drugim wypadku przeciwne panują warunki życiowe.

Ze względu na te warunki rozróżniamy w rozmieszczeniu poziomym trzy okolice: przybrzeżną, nadenną i okolicę pełnej wody; każda z nich ma swój plankton. I tak: mieszkańcy okolicy przybrzeżnej odznaczają się ruchem samodzielnym, muszą jednak czasem na dnie lub na roślinach spoczywać. W okolicy nadennej znów pędzą życie osobniki, które pełzają po namule lub w nim się zagrzebują. Nie brak jednak i osobników pośrednich między obu wymienionymi grupami; są to gatunki, które przeważnie pełzają po dnie lub roślinach, jednak wcale

nie wyzbyły się możliwości pływania. Przystosowanie się do środowiska mieszkańców obu tych pierwszych okolic charakteryzuje się barwą żółtą lub brunatną. Osobniki, żyjące w okolicy trzeciej t. j. w pełnej wodzie, posiadają ruch samodzielny, a żyjąc w wodzie całkiem czystej są przeważnie przeźroczyste.

Ponieważ znów jeziora różnią się nieraz wybitnie pod względem jakości brzegów lub co do wielkości i głębokości, dlatego też nie w każdym z nich można ostro odgraniczyć te trzy okolice.

Prócz jezior są na lądzie stałym mniejsze zbiorniki wody, a tymi są: stawy, sadzawki naturalne i sztuczne i bagna. Żyjący w nich plankton (holoplankton) powinienby w gruncie rzeczy składać się z takich samych osobników jak i plankton jezior, gdyż jezioro z biegiem czasu może się zamienić w bagno. Jednak tak nie jest. O. Zacharias wykazał, że stawy i sadzawki są zamieszkałe przez takie planktony, jakich brak zupełnie w jeziorach, lub jeśli się w nich znajdują, to tylko sporadycznie. Przyczyną tego jest fakt, że woda stawowa zawiera wiele rozpuszczonych lub zawieszonych substancji próchnicowych.

Najpóźniej zaczęto badać plankton rzek (potamoplankton). Przekonano się, że potamoplanktony wybitnie różnią się od planktonów stawów. Kiedy bowiem plankton stawów jest przeważnie zwierzęcym, to znów plankton rzek składa się prawie ze samych osobników roślinnych. Pochodzi to stąd, że w wodzie płynącej nie mogą się utrzymać wolno bujające drobne planktony zwierzęce, bo nie potrafią płynąć przeciw prądowi. Prąd unosi je ze sobą, co nie pozwala im szukać swobodnie pokarmu tak, jak to mogą w stawie czynić. Porwane z wodą giną one śmiercią głodową. Inaczej rzecz ma się z planktonami roślinnymi. Te choć przez prąd unoszone, mogą przyswajając sobie pokarm po drodze dzięki ciałkom zieleni, a i bezzieleniowe osobniki znajdują w wodzie dość pokarmu w postaci ciał gnijących. Wskutek tego plankton rzeczny składa się przeważnie z bacillariaceów, a plankton stawów z protococcaceów i desmidiaceów; kiedy znów w rzekach żyją zotator'a, to w stawach przeważnie skorupiaki.

Na rozwój planktonu rzeczny pod względem jakościowym i ilościowym wpływają następujące czynniki:

1. Sposób powstania rzeki, t. z. czy rzeka wypływa od

razu wielka (n. p. Nawa), czy też w małych źródłkach ma swój początek; 2. szybkość, z jaką woda płynie; 3. długość rzeki, bo wtedy posiada ona więcej bocznych dopływów, starych koryt i spokojnych zatok, a to wpływa na rozwój planktonu; 4. liczba, początek i zasób wody dopływów; 5. liczba i rozciągłość starych koryt, zatok i przystani. Podczas wysokiego stanu wody w rzece dostaje się woda do starych koryt i zagłębień, które później z opadnięciem wody coraz więcej są od rzeki oddzielone. W tych to zbiornikach odbywa się rozwój planktonu w innych warunkach; planktony czysto rzeczne wymierają, a za to stawowe się rozmnażają. W przystaniach dzięki bogactwu pokarmu dużo jest planktonu pod względem jakościowym i ilościowym.

6. Dalej wpływa na rozwój planktonu każdorazowy stan wody w rzece. Przy normalnym stanie wody rozmnażają się pewne planktony, które podczas przybierania wody zostają unoszone, a na ich miejsce przychodzą te, które rozwinęły się w zatokach koryta; prócz tego podczas wylewu dostają się do rzeki także osobniki ze starych koryt.

7. Zmiana pór roku i połączone z tem zmiany temperatury i natężenie światła. Stąd może być mowa o wiosennym, letnim, jesiennym i zimowym planktonie.

8. Czystość wody. Zależnie od tego, co wodę zanieczyści, plankton jużto ginie, jużto szybko się rozmnaża.

Do wód śródlądowych zaliczamy także jeziora słone. Ich skład chemiczny jest inny, niż wody morskiej, a zawartość soli podlega większym wahanom, jak w oceanach; niektóre bowiem z nich ledwie ślad soli zawierają, inne zaś do tego stopnia są solami nasycone, że ustaje w nich wszelkie życie organiczne. Ponieważ jednak w jednym i temsamem jeziorze zmienia się procentowy stosunek zawartych soli, przeto i plankton musi posiadać zdolność przystosowania się do tych zmiennych warunków. I rzeczywiście udaje się to planktonom, gdyż badania tych jezior wykazały, że plankton ich jest ilościowo bardzo bogaty, chociaż jakościowo ubogi. Przekonano się również, że planktony słodkowodne są zdolne zaaklimatyzować się w wodzie słonej, o ile tylko nie zbyt szybko następuje wzmaganie się zawartości soli w wodzie.

Skutkiem tego plankton jezior słonych składa się 1) z czystych planktonów słodkowodnych, pomiędzy którymi jest wiele o kosmopolitycznym usposobieniu, świadczącym o łatwości przystosowania się i 2) z właściwych słonym wodom istot, których nie zauważono dotychczas ani w wodach słodkich, ani w morzach. W licznych jednak wypadkach można odnaleźć pomiędzy osobnikami z wody słodkiej formę, od której pochodzi dana istota w jeziorze słonym. Przystosowanie się bowiem w tym razie polega na zrównoważeniu gęstości płynów ciała ze środowiskiem. W jeziorach słonych żyją też planktony morskie; znaleziono je i w jeziorach o małej zawartości soli, a nawet w całkiem słodkiej wodzie. Dostać się tam mogły te morskie planktony albo dzięki wiatrom i ptakom wędrownym, albo też wytlumaczenia ich obecności szukać należy w dziejach powstania danego zbiornika wody śródlądowej.

Ciekawe warunki życiowe panują w morzach i oceanach. Plankton w nich żyjący (haliplankton) w podobnych nieco żyje warunkach jak i ten, który zamieszkuje słone jeziora śródlądowe. Podlega on tu różnym wpływom, bo i woda morska nie wszędzie ma ten sam skład chemiczny i ciepłota wody we wszystkich głębokościach nie jest jednakowa. Przyływ i odpływ morza, prądy, wiatry nie pozostają bez wpływu na mieszkańców wód morskich. Inne też warunki panują pod zwrótnikiem inne pod biegunami. Stąd plankton morski rozwinął się zupełnie inaczej, niż plankton wód słodkich i słonych śródlądowych, stąd wielkie tu jest bogactwo tak pod względem ilości osobników, jak i różnorodności kształtów. Rozmieszczenie planktonów przedstawia się nam także ciekawie.

Kiedy bowiem w jeziorach śródlądowych życie organiczne sięga tylko do pewnej głębokości, to w oceanach znajdujemy istoty żywe we wszystkich głębokościach, nie wyłączając nawet dna. Prawda, że większość istot znajdujemy w głębokości mniej więcej do 200 m., ale niżej położone warstwy wody nie są azoiczne. Badania przy pomocy sieci zamykalnych wykazały, że ciemne, głucho i spokojne głębiny morskie są zamieszkałe przez istoty, które mogą nawet olbrzymie ciśnienie wody wytrzymać dzięki temu, że ich jamy ciała i tkanki są wypełnione wodą o tejsamej gęstości, jaką posiada otaczająca je woda. Ciemności zaś dna morskiego rozpraszają światła, pochodzące z narządów świecących.

Phytoplankton morski żyje przede wszystkim w najbardziej zewnętrznych warstwach wody i dochodzi, stosownie do natężenia światła i ciepłoty do różnych głębokości. I tak w podzwrotnikowym Atlantyku flora dochodzi do głębokości 80 m, a poniżej tej granicy żyją jeszcze planktony roślinne, korzystając z cienia, dostarczonego przez zewnętrzną warstwę. Warstwa tych dysphotycznych roślin jest gruba mniej więcej na 20 m.; nie znoszą one ani silnego światła ani wysokiej temperatury wody powierzchniowej. W dalszych, głębszych warstwach ustaje życie roślinne.

Na rozmieszczanie pionowe planktonu roślinnego w morzu nie pozostaje też bez wpływu zawartość soli w wodzie. W okolicach podbiegunowych woda przy powierzchni zawiera mało soli dzięki temu, że tam tają góry lodowe. Skutkiem tego znajdujemy w tych okolicach najbogatszą florę dopiero w głębokości 40—80 m.

Podobnie jak rozmieszczenie pionowe phytoplanktonu w różnych okolicach oceanu jest różne, tak samo zooplankton stosownie do warunków życia rozmaicie jest rozmieszczony. Ogólny schemat rzecz tę przedstawiający musi być skutkiem tego niedokładny. Haeckel rozróżnia następujące trzy gatunki planktonu morskiego:

1. Plankton pelagiczny. Są to czynnie lub biernie pływające istoty roślinne i zwierzęce bez względu na to, czy znajdujemy je na powierzchni morza, czy też w jego głębokościach.

2. Plankton warstwowy (zonarisches Plankton). Tu należą te planktony, które żyją tylko w pewnej, oznaczonej głębokości, a nigdy nie pojawiają się ani powyżej tej warstwy ani poniżej.

3. Plankton głębinowy (bathybisches Plankton). Są to zooplanktony głębinowe, które unoszą się zawsze tylko nad dnem morskim.

Inny podział uwarstwowania planktonu morskiego podaje Chun. Podział ten nazwać można biologicznym. Rozróżnia on również trzy warstwy:

1. Najwyższa warstwa. — Sięga ona do 80 m w dół i charakteryzuje się tem, że w niej rozwijają się niższe organizmy roślinne; pod wpływem światła słonecznego i przez asymilację budują swe ciało.

2. Druga warstwa sięga od 80 m do mniej więcej 350 m w gorących krajach, w zimnych zaś okolicach tylko do 200 m głębokości. Tu mało organizmów roślinnych znajduje warunki potrzebne do życia.

3. Trzecia warstwa sięga od 200 względnie od 350 m do dna. Brak w niej żywych planktonów roślinnych. Bezpośrednio pod warstwą życiową planktonów roślinnych, a zatem w głębokości 200 — 400 m. rozwija się bogate pod względem ilościowym jak i gatunkowym życie planktonu zwierzęcego, bo znajduje się tu u źródła morskiego »prapokarmu«.

Z górnych warstw padający wciąż »deszcz trupów« staje się pokarmem dla licznych światła planktonów zwierzęcych w głębszych warstwach tak, że dopiero w głębokości 800 m. daje się dostrzec dość nagłe zmniejszenie się ilości planktonów zwierzęcych, które wzrasta proporcjonalnie do głębokości.

Dodać tu należy, że na trudność stworzenia pewnej klasyfikacji wpływają także i wędrówki planktonów w kierunku pionowym, powodowane różnymi tropizmami, a także ważną przeszkodę stanowią wędrówki ontogenetyczne, polegające na tem, że niektóre planktony w młodości żyją tuż przy powierzchni wody, a wraz z wiekiem opadają coraz głębiej. Inne znów planktony zachowują się przeciwnie: młodość przepędzają w głębinach, siłą zaś wieku na powierzchni wody.

Ponieważ oceany i morza wielkie zajmują obszary, łatwo można znaleźć granicę między okolicą wybrzeżną a okolicą pełnego morza. W tak bowiem olbrzymich zbiorowiskach wody warunki życiowe przy wybrzeżach są zupełnie inne niż na pełnym morzu. Stąd też pochodzi to, że istoty żyjące na pełnym morzu, które się tam rodzą i tam umierają, pod względem morfologicznym i biologicznym inny przedstawiają typ, aniżeli planktony przybrzeżne. Dlatego też pierwsze nazwał Haeckel holoplanktonami drugie zaś meroplanktonami. Do holoplanktonów należy większa część diatomeów, peridynieów, radiolarye, wiele foraminiferów, meduzy rozmnażające się bez form przejściowych itd. Do meroplanktonów zaś należą te istoty, które część swego życia przepędzają wolno pływając, przez resztę zaś dni swego żywota pełzają po dnie lub roślinach, lub też są osiadłe. Tu zaliczamy także te istoty, które jako larwy pływają swobodnie później zaś osiadają, jak n. p. koralce.

Przystosowanie do warunków życiowych posunęło się u jednego i drugiego rodzaju planktonów (zwanymi inaczej oceanicznymi i nerytycznymi) do tego stopnia, że gdy oceaniczne planktony zagnane wiatrem lub prądem znajdą się w rejonie przybrzeżnym to wówczas giną. Laguny wysp koralowych są skutkiem tego łapkami na te planktony oceaniczne.

Poznaliśmy w krótkości, jak przedstawiają się stosunki w wodach słodkich i słonych, a zarazem, jakie planktony w tych wodach żyją. Planktony jednak morskie spotykają się z planktonami słodkowodnymi u ujść rzek, gdzie woda słona ze słodką powoli się miesza. Rozlewne ujścia rzek, delty i limany, są to miejsca, gdzie panują pośrednie warunki. Tu można obserwować, jak zachowują się planktony słodkowodne, skoro się dostaną do wody morskiej i co się dzieje z planktonem morskim, gdy znajdzie się w wodzie rzecznej. I gdyby plankton nie był zdolnym do »aklimatyzacji«, to u ujść rzek nie znaleźlibyśmy żadnego życia. Badając te stosunki przekonali się planktologowie, że skoro tylko plankton słodkowodny dostanie się nagle do wody morskiej to zaraz tam ginie, a jego szczątki spoczywają wśród przyniesionego z wodą namułu. Jeśli jednak przejście jest powolne, to część planktonów zachowa swe życie, przystosowując się w ciągu pokoleń do nowego środowiska, a wytwarzając nowe odmiany, wchodzi w skład planktonu ujść rzek (hyphalmyroplankton).

Plankton roślinny słodkowodny, stosunkowo łatwo znosi nowe warunki w wodzie słonej, flora zaś morska nie może żyć w słodkiej wodzie. Całkiem przeciwnie dzieje się w świecie zwierzęcym. Zooplankton morski przyzwyczajają się prędzej do wody słodkiej, aniżeli plankton słodkowodny do wody morskiej. Zdanie to potwierdza też fakt, że gdy do kanałów sztucznych, (kanał cesarza Wilhelma) dostanie się woda morska, to zabija ona wszelkie planktony słodkowodne, a na ich miejsce przychodzi plankton wód słonych lub z ujść rzek.

W ten sposób wytworzył się specjalny plankton ujść rzek w których przeważają planktony morskie z okolic przybrzeżnych.

Jeżeli badamy życie przybrzeżnych morskich planktonów, to zauważymy, że wiele osobników, wchodzących w młodości swej w skład planktonu i dorastających w okolicach przybrzeżnych, z biegiem czasu nabrawszy sił, porzuca miejsce swego urodzenia i puszcza się na swobodną wędrówkę. Tak na przykład robią ryby, które później wracają w te miejsca, by złożyć ikrę. Podobnie czynią liczni mieszkańcy morza, którzy urodziwszy się w krainie przybrzeżnej, albo dobrowolnie wypływają na szerokie morze, albo też porwani prądem morskim wraz n. p. z sargassum, dalekie wędrówki odbywają.

Widzimy tedy, że w okolicy przybrzeżnej mórz i oceanów rodzą się miliardy istot, które idą na posilenie olbrzymich rozmiarów wód. Nic więc dziwnego, że powstała myśl, by kolebki życia wszystkich istot morskich szukać u wybrzeży oceanów. Zdanie to wiele ma prawdopodobieństwa tembardziej, że nawet już obecny stan geologii i paleontologii zatem przemawia. Okrzemki, otwornice, promienice i t. p. znane są z dawnych er geologicznych. Promienice, których przodkowie żyli w ciepłych paleozoicznych morzach i dziś jeszcze, żyjąc w morzach podzwrotnikowych, zadziwiają nas bogactwem form.

Skutkiem tego nawet ze względu na starożytność form planktonu mórz dzielimy na dwie grupy, z których pierwszą nazywamy praplanktonem. Tu należą formy starożytne, wolno pływające. Od tych dopiero form pochodzą istoty osiadłe lub też pełzające, tworzące grupę drugą — neoplankton.

* * *

Olbrzymie przestrzenie wód, wobec których ogromu człowiek siedzący na kolosie-okręcie maluczkim się czuje, są pełne życia. Życie to zbadał mikroskop i ciekawość ludzka i dzięki temu dziś już niema porównania między morzem a pustynią. Morze pełne jest istot żyjących i porównują je dziś (Hensen i Aptein) z łąką. Morze jest łąką, gdzie miasto wielkich roślin lub traw żyją jednokomórkowe, mikroskopijnie małe roślinki. Skwar, zimno, burza nie szkodzą im. Każda poszczególna komórka jest wolnym osobnikiem, każda może żyć sama dla siebie i rozmnażać się. Większość roślin lądowych ma tylko ograniczoną liczbę komórek, przy pomocy których one rosną, za to jednak ich produkcya utrzymuje się lat wiele. Rośliny plank-

tonowe jako takie żyją »krótką chwilę« tylko, a utrzymują się w formie potomstwa. I jeśli porównamy tylko przyrost roczny na lądzie z produkcją morza, to różnica wypadnie mniejsza, aniżeli przy pojedynczym, prostym porównaniu.

Gdybyśmy byli w możności usunąć nagle wszystkie wody na ziemi, to dno wszystkich zbiorników pokryłoby się warstwą nieprzerwaną planktonu, a wśród tej warstwy znaleźlibyśmy ryby i olbrzymie ssaki morskie, które pośrednio żywią się planktonem. Przekonalibyśmy się, że życie organiczne w wodach jeśli nie jest równie bogate, jak na lądzie — to może nawet je przewyższa. Przeciętnie, na podstawie nie zbyt licznych jeszcze badań ilościowych, da się powiedzieć, że 1 m² powierzchni morza i takąż sama powierzchnia roli uprawnej dostarczają równych ilości ciał organicznych, mianowicie 150—180 g.

Podczas licznych morskich podróży naukowych zauważono, że w pewnych miejscach na morzu pojawiają się ogromne ilości planktonów tego samego gatunku i że odbywa się to corocznie i o tym samym czasie. Podobne zjawiska zauważono też na jeziorach śródlądowych, szukano tedy przyczyny, powodującej owo gromadne występowanie, i przekonano się, że samo oczyszczanie się wody w prądach morskich może to zjawisko wywołać przez to, że prąd, unosząc ze sobą planktony, zostawia je z boków w wodzie spokojnej. Również wówczas — gdy prąd morski uderza o wybrzeże, zderza się z drugim prądem, lub gdy dwa prądy płyną w przeciwnych kierunkach niedaleko siebie — nagromadza się większa ilość planktonu.

Przyczyny zaś gromadzenia się planktonów słodkowodnych w jednym miejscu trzeba szukać w wiatrach, prądach, a także w różnicach natężenia światła. Ten ostatni czynnik występuje w jeziorach alpejskich.

Trudnem również do wytłumaczenia jest fakt, że zimne morza są bogatsze w plankton niż morza ciepłe. Dziwne to zjawisko, ten paradoks przyrody, da się tylko tem wyjaśnić, że na północy odbywają się powszechnie ruchy wody w kierunku pionowym, spowodowane topieniem się gór lodowych. Ruch wody wznosi ku powierzchni spoczywające na dnie substancje pożywne, które znów powodują szybki rozwój życia organicznego.

Życie planktonu zwierzęcego jest zależne od obecności planktonu roślinnego. Jeśli więc w pewnych porach plankton roślinny się nie rozwija, to planktony zwierzęce również giną. Nie wszystkie jednak zooplanktony żywią się tylko roślinami. Zjadają one też i inne planktony zwierzęce. Sądzono dawniej, że ciernie i kolce na ciele okrzemek nie tylko służą do tego, by ułatwić im unoszenie się w wodzie, lecz także stanowią obronę przed nieprzyjacielem. Tymczasem badania zawartości przewodów pokarmowych planktonów wykazały, że istoty, opatrzone kolcami, wypełniają nieraz całą treść ich jelit. Również przezroczystość ciała lub też jego bezbarwność nie mogą ochronić planktona przed pożarciem, a to skutkiem tego, że większość przezroczystych istot ma przewód pokarmowy ciemnej barwy. W ten sposób jedne planktony mogą się stać z łatwością żerem innych.

Największe jednak znaczenie ma plankton jako jedyne pożywienie dla wszystkich rybek, w młodocianym wieku pędzących życie planktoniczne. Wylęgłe bowiem z ikry rybki żywią się tym planktonem, jaki znajdują w swem otoczeniu, o czym świadczy przeszukiwanie zawartości ich jelit. Nie powinno się tedy w gospodarstwach rybnych dawać wylęgłej młodzi reklamowanych sztucznych pokarmów, lecz tylko pokarm naturalny, o który zresztą nie trudno, gdyż jest go pod dostatkiem w kałużach. Niema zresztą nic łatwiejszego nad hodowlę potrzebnego planktonu.

Główny pokarm ryb stanowią te organizmy, które ryby jedzą z przyjemnością i którymi się właściwie odżywiają; prócz tego połykają okolicznościowo napotkane osobniki. W razie zaś potrzeby, gdy brak zwykłego pokarmu, jedzą to, co znajdują.

Ryby ze względu na pobierany pokarm, dzielimy na dwie grupy. Jedne są stałymi konsumentami planktonu, to znaczy, że przez całe życie nim się żywią, drugie zaś są tylko czasowymi konsumentami, gdyż plankton zjadają tylko w młodości, później zaś przechodzą do innego pokarmu.

Plankton — jako pokarm dla ryb, ważną odgrywa rolę w gospodarstwach rybnych, dlatego też powinni biologowie badać go w naszych stawach. Leży to w interesie nie tylko nauki ale i praktyki. Badając jakościowo i ilościowo plankton w jakimś stawie, możemy się dowiedzieć, jaka jest przeciętna

ilość planktonu na metr sześcienny wody. I podług tego różniamy trojakiego rodzaju stawy:

1. Stawy o małej i słabej produkcji, w których przypada na 1 m³ mniej więcej 5 cm³ planktonu zwierzęcego.

2. Stawy o średniej produkcji, o 5—15 cm³ planktonu na m³, i

3. Stawy o dobrej i bardzo dobrej produkcji, gdy zawierają 15—50 m³ planktonu na m³ wody.

Najbogatszymi w plankton są stawki po wsiach a to dzięki temu, że wpędza się w nie bydło i że ścieka w nie gnojówka. Dlatego więc, aby podwyższyć produkcję planktonu w stawach, musi się je gnoić.

Oprócz gnojenia wpływa także i żywienie ryb surogatami pośrednio na rozwój fauny. Najlepszym jednak sposobem na podwyższenie produkcji jest spuszczenie stawu na zimę lub na kilka miesięcy letnich. Wtedy bowiem ani fauna ani flora nie ginie, lecz dzięki trwałkom pozostaje przy życiu, a przy nowem napuszczeniu wody zakwita nadzwyczaj bujnie życie organiczne.

Dochód z gospodarstwa rybnego jest znaczny. Lepsze stawy dają rocznie na hektar około 400 kg mięsa ryb, najgorsze 20—35 kg. Ile kg ryb dostarcza wielkie jezioro lub morze, trudno obliczyć, zdaje się jednak, że nigdy więcej nad 15 kg na hektar. Jest to liczba bardzo mała. Jeden bowiem hektar uprawionej roli dostarcza rocznie przeciętnie 83 kg mięsa bydłowego.

Ponieważ morze tak mało ryb dostarcza, starano się podwyższyć jego produkcję. Pierwsi Amerykanie założyli morską hodowlę ryb. Gdy to przedsiębiorstwo okazało się bardzo pożytecznem i prowadzącem do celu, zaczęto i w Europie budować takie zakłady, w czem przoduje innym państwom Norwegia.

Prócz ryb żywią się też planktonem ptaki, foki i olbrzymie walenie; słodkowodnym drobnym niszczycielem planktonu jest stulbia, a obok niej ślimaki wodne. Nie brak też na ten żyw pokarm amatora pomiędzy roślinami, a jest nim pływacz (*utricularia vulgaris*).

Plankton odgrywa też rolę ważną w geologii. Drobne istotki, mające szkielety, przyczyniają się w szeregu milionów

lat powoli, lecz stale do tworzenia skał. Próżne nie strawione skorupki opadają ostatecznie na dno, tworząc namuł, z którego w odpowiednich warunkach twarda utworzyć się może skała. Jak dzieje się to powoli, to wystarczy powiedzieć, że według obliczeń Lohmanna w 250 latach może powstać z globigeryn i kokkolitów warstewka grubości 1 mm.

Do osadów oceanicznych, zawdzięczających swe pochodzenie planktonowi, zaliczamy muł globigerynowy i pteropodowy, okrzemkowy, czerwony ił głębinowy i muł zadiolariowy. Także i w rzekach i zbiornikach wody słodkiej tworzą się osady, dające początek ziemi okrzemkowej, której używa się do polerowania metali a także do fabrykacji dynamitu. Innym znów osadem słodkowodnym jest tak zwana gytje. Tworzy się ona wśród torfowych stawów, a składają się na nią ekskrementa plantonu zwierzęcego, krzemionkowe skorupki okrzemek, chityna raczków i owadów i t. p. Osad ten jest w stanie wilgotnym galaretowaty, zielonawo-brunatny lub brązowej barwy, nieraz cienko warstwowany.

W bardzo płytkich a gorących zatokach morza nieżywe planktony opadają na dno, gdzie tworzą warstwę brudno-białą i cuchnącą. Takie pozostałości organizmów roślinnych i zwierzęcych nazywamy sapropel, ma on być pierwotnym materiałem, z którego powstał olej skalny czyli nafta. W płytkich zatokach woda szybko paruje — a na jej miejsce przyływa świeża, przynosząc ze sobą plankton. Ten ginie w zbyt słonej wodzie, nie może jednak uleść rozkładowi, szkielety jego opadają na dno a masę organiczną zanoszą woda na wybrzeże, gdzie nagromadzone masy wskutek suchej destylacji wydzielają z siebie węglowodany, z których składa się nafta. Nic więc dziwnego, że nafcie towarzyszy zawsze ił solny.

Łatwiej jest już wytłumaczyć powstanie najlepszego angielskiego węgla (cannel), którego szlify wykazują strukturę podobną do glonów planktonowych.

Nie zawsze jednak plankton przynosi pożytek. Bywa on nieraz, jeśli nie przykrym, to nawet szkodliwym. Przykrym jest, jeśli dzięki parzydełkom wywołuje nieprzyjemne pieczenie, gdy wylawiaczom pereł, pojawiwszy się gromadnie mąci wodę, do przyjemności zaliczać też nie możemy bólu głowy i oczu, do-

kuczającego marynarzom, patrzącym się na świecące się dzięki fosforyzującym glonom morze.

Szkodliwym dla człowieka staje się plankton wtedy, jeśli pojawi się w jakim miejscu w wielkiej ilości, a wydzieliwszy ze siebie wiele szlamu, przeszkadza w rybołóstwie i sprowadza masowe wymieranie ryb. Zjawiska takie znane są w morzu Adryatyckiem pod nazwą »mare społo«, brudne morze lub także »la malattia Sel mar«, choroba morza.

*

*

*

Badania nad planktonem przeprowadza cały sztab przyrodników nie tylko fachowych, ale i amatorów, dla których urządza się nawet kursa specjalne, celem wprowadzenia ich w to obecnie modne studyum.

Literatura planktologiczna staje się coraz bogatszą, istnieją od wielu lat czasopisma peryodyczne, tej gałęzi nauki poświęcone. U nas są dopiero początki, gdyż dopiero od dwu lat wre systematyczna praca, prowadzona przez L. Sawickiego i St. Minkiewicza nad zbadaniem jezior tatrzańskich, we wschodniej zaś Galicyi pracuje grono przyrodników pod ideowem przewodnictwem prof. Dr. M. Raciborskiego (patrz Kosmos z r. 1910). Wiele jednak do zrobienia pozostaje, gdyż wiele stawów, jezior, bagien i rzek naszych nie widziało jeszcze sieci planktonowej.

A sieć planktonową można zrobić samemu przy pomocy blacharza. Najtrudniej jest o materyał, sieć bowiem, o ile ma służyć do łowienia mikroplanktonu musi być sporządzona z najgęstszej jedwabnej gazy müllerskiej, używanej w młynach. Jest to materyał drogi; dostać go można w większych miastach w składach technicznych.

Sieć ma mieć kształt worka, w jakim się ser wygniata. Dolną wążką część się ucina, a w jej miejsce przymocowuje się lejek z blachy białej lub mosiężnej. Rurkę lejka można zamknąć kurkiem lub nasadza się na koniec lejka rurkę gumową, którą zamyka się ściskaczem. Otwór sieci przymocowuje się do obręczy zrobionej z grubego drutu, a całość zawieszają przy pomocy trzech sznurków do kółeczka przyczepionego do linewki. Co się tyczy wymiarów sieci, to do naszych badań wystarcza sieć o długości 40 cm przy średnicy obręczy wynoszącej 25 cm. Lejek blaszany ma mieć 8 cm długości (bez rurki) gdy średnica otworu ma 4 cm.

W ten sposób sporządzoną sieć ciągnie się w wodzie. Plankton złowiony gromadzi się w lejku, z którego przez odkręcenie kurka wylewa się zawartość wraz z wodą do słoika lub probówki. Przez dodanie kilku kropel formaliny konserwujemy zbiór. Chcąc zbadać plankton danego zbiornika wody musimy przez cały rok przynajmniej dwa razy w miesiącu łowić plankton, a każdy słoiczek opatrzyć w kartkę z podaniem miejsca, dnia i głębokości.

Tę część pracy przy chęci może zrobić każdy przyrodnik na prowincyi, a przez samo zebranie licznych próbek planktonu może się przyczynić do podniesienia się naszej nauki. Trudniejszą rzeczą jest opracowanie, oznaczenie planktonów, gdy niema pod ręką odpowiedniej literatury. Tę drugą część pracy musi się nieraz zostawić innym szczęśliwszym.

Jeśli kto chce samodzielnie opracowywać zebrany materiał, to potrzebną literaturę znajdzie w dziele: *Die Planktonkunde von Dr. Adolf Steuer*, nakładem Teubnera w Lipsku. Dzieło to obejmuje całokształt dzisiejszego stanu tej nowej nauki, która powinna znaleźć kącik i w nauce historii naturalnej w szkole średniej.

Zwrócić uwagę na to pole badań i zachęcić do pracy innych — to cel tego dorywczego szkicu, skreślonego na podstawie wymienionego wyżej dzieła.

W Buczaczu, dnia 10. czerwca 1911.

Kazimierz Kowalczewski.

WIADOMOŚCI SZKOLNE.

WIADOMOŚCI SZKOLNE.

I. Skład grona nauczycielskiego

przy końcu roku szkolnego 1910/11.

1. Zych Franciszek, dyrektor w VI. randze, przewodniczący Rady szkolnej miejscowej, zastępca przewodniczącego c. k. Komisji egz. dla nauczycieli szkół ludowych pospolitych, członek Rady szkolnej okręgowej, Rady powiatowej i miejskiej, delegat Wydziału krajowego do wydziału tutejszej szkoły przem. uzup. — uczył w czasie od $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{7}$ psychologii w kl. VIIIab₄, tygodniowo godzin 4.
2. Antoniewicz Jarosław, zastępca nauczyciela, od $\frac{1}{3}$ gospodarz kl. Ib, uczył geografii i historii w kl. Iab₃, IIb₄, IIIb₄, Vb₄, VII₃. tygodniowo godzin 19.
3. Bartoszyk Stanisław, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. Ia, uczył w II półroczu jęz. łac. w Ia₆, jęz. niem. w Ib₅, IIa₄, jęz. grec. w IIIb₅, tygodniowo godzin 20.
4. Budzianowski Władysław, egz. zastępca nauczyciela, do $\frac{1}{3}$ gospodarz kl. Ib, uczył do $\frac{1}{3}$ jęz. łac. w kl. Ib₆, matematyki w kl. IIIb₃, historii nat. w Iab₄, IIb₂, Vb₃, fizyki w IVb₃. Od $\frac{1}{3}$ do końca półrocza nadto historii nat. w IIa₂, Va₃, VIab₄, fizyki w IVa₃, tygodniowo godzin 24.
5. Ks. Dobrzański Adryan, katecheta, kanonik i profesor w VIII. randze, członek c. k. Komisji egz. dla nauczycieli szkół ludowych pospolitych — uczył religii gr. kat. w kl. I.—VIII, tygodniowo godzin 16., a od $\frac{1}{3}$ także jęz. rusk. w VIIIab.
6. Kalisch Abraham, zastępca nauczyciela, uczył w I. półroczu jęz. niem. w kl. Ib₅, IIb₄, IIIab₈, tygodniowo godzin 17. w drugim półroczu jęz. niem. w IIb₄, IIIb₄, tygodniowo godzin 8.

7. **Kormanek Stanisław**, zastępca nauczyciela, w I. półroczu gosp. kl. Ia, uczył w I. półr. jęz. polsk. w kl. Ia₃, jęz. łać. w kl. IIIa₆, jęz. gr. w IVb₄, jęz. niem. w Ia₅, tygodniowo godzin 18, w II. półr. przeniesiony do c. k. gimn. w Złoczowie.
8. **Kowalczewski Kazimierz**, profesor, zawiadowca gabinetu dla hist. nat. do $\frac{1}{3}$ gosp. kl. IIIa, uczył mat. w IIa₃, IIIa₃, fizyki w IIIab₄, IVa₃, hist. nat. w IIa₂, VIa₂, tygodniowo godz. 17, od $\frac{1}{3}$ na urlopie.
9. **Lilien Henryk**, dr fil., nauczyciel, uczył w I. półr. jęz. łać. w IIb₆, VIb₆, jęz. gr. w VII₄, nadto w II. półr. jęz. gr. w Va₅, tygodniowo godzin 21.
10. **Łuszczyński Platon Leoncyusz**, nauczyciel, uczył jęz. niem. w Vb₄, VIb₄, jęz. gr. w IIIb₅, ruskiego w IIIab₂ i Vab₂. Od $\frac{1}{3}$ jęz. rusk. w IIab₂, IVab₂, VII₂, tygodniowo godzin 18.
11. **Maślak Włodzimierz**, prof. w VIII. randze, zawiadowca biblioteki polskiej dla uczniów wyższego gimnazjum, gospodarz kl. Vb, uczył jęz. łać. w Va₆, Vb₆, jęz. pol. w VIIIb₃, jęz. rusk. w VIa₁, nadto w II. półroczu jęz. łać. w VIa₆, tygodniowo godz. 22.
12. **Matłachowski Jan**, nauczyciel, od $\frac{1}{3}$ gosp. kl. Va, uczył hist. i geogr. w kl. IIa₄, IVb₄, Va₄, VIa₄, VIIIa₃, tygodniowo godz. 19.
13. **Matysiak Andrzej**, zast. nauczyciela, gosp. klasy IVa, uczył jęz. łać. w IVa₆, jęz. gr. w IVa₄, jęz. pol. w VIb₃, w IIa₄, nadto od $\frac{1}{3}$ jęz. pol. w kl. Ia₄, tygodniowo godzin 20.
14. **Mazur Józef**, prof. w VIII. randze, zawiadowca bibl. naucz. gosp. kl. VIa, uczył jęz. gr. w kl. Vb₅, VIa₅, VIIIa₅, tygodniowo godzin 15.
15. **Moroń Wojciech**, profesor, pomocnik dyrektora w czynnościach kancel., gosp. klasy VIIIb, uczył jęz. gr. w VIb₅, VIIIb₅, jęz. łać. w VII₅, VIIIab₁₀, tygodniowo godzin 25.
16. **Niebieszczanski Piotr**, prof. w VIII. randze, członek c. k. Komisji egz. dla nauczycieli szkół ludowych pospolitych, zawiadowca zbiorów geograficznych i obrazów, gosp. kl. VIb, uczył hist. i geogr. w kl. IIIa₄, IVa₄, VIb₄, VIIIb₃, kaligrafii w Iab₂, tygodniowo godzin 17.

17. Palek Izaak, nauczyciel, od $\frac{1}{3}$ gosp. kl. IIIa, uczył jęz. niem w IVb₄, matematyki w kl. Ia₃, Va₃, VIa₃, logiki w VII₂, nadto do $\frac{1}{3}$ psychologii w VIIIab₄, a od $\frac{1}{2}$ matem. w IIIab₆, jęz. niem. w IIIa₄, tygodniowo godzin 25.
18. Pec Władysław, nauczyciel, gosp. kl. IIIb, uczył jęz. łać. w IIIb₆, jęz. pol. w Vab₆, VIa₃, VIIIa₃, tygodniowo godzin 18.
19. Pichor Adam, nauczyciel, zawiadowca gabinetu fizykalnego, gosp. kl. VIIIA, uczył matematyki w kl. VII₃, VIIIab₄, fizyki w VII₄, VIIIab₃, nadto od $\frac{1}{3}$ fizyki w IIIab₄; tygodniowo godzin 23.
20. Rose Henryk, nauczyciel, zawiadowca bibl. niem. i gimn. kasy oszczędności dla uczniów, gosp. kl. VII, uczył jęz. pol. w kl. VII₃, jęz. niem. w kl. Va₄, VIa₄, VII₄, VIIIab₃, tygodniowo godzin 23.
21. Schapira Chaim, egz. zast. naucz., uczył rel. mojż., w kl. od I. do VIII., tygodniowo godzin 16, nadto od $\frac{1}{3}$ jęz. niem. w kl. Ia₅.
22. Sikora Antoni Seweryn, egz. zast. naucz., gosp. kl. Iib, uczył jęz. pol. w kl. Iib₄, IIIab₆, IVab₆, hist. i geogr. w kl. Iib₄, tygodniowo godzin 20.
23. Smal Szymon, zast. naucz. na urlopie.
24. Smoliński Jan, egz. zast. naucz., uczył matematyki w kl. Ib₃, IIab₆, IVab₆, Vb₃, VIb₃, nadto od $\frac{1}{3}$ jęz. rusk. w I₂, tygodniowo godzin 23.
25. Strauch Maurycey, dr. fil. od $\frac{1}{2}$ gosp. kl. IVb, uczył jęz. łać. w kl. Ib₆, IIIa₆, IVb₆, jęz. niem. w IVa₄, tygodniowo godzin 22.
26. Szczyrski Józef, zast. naucz. od $\frac{1}{2}$ gosp. kl. IIa, uczył w I. półroczu jęz. grec. w IIIa₅, jęz. pol. w Ib₃, nadto w II. półroczu jęz. łać. w IIa₆, i jęz. grec. w kl. IVb₄, tygodniowo godzin 18.
27. Wąsowicz Dunin Jerzy, zast. naucz. w I. półr. gosp. kl. IIa, uczył jęz. łać. w IIa₆, jęz. niem. w IIa₄, IVa₄, hist. nat. w Va₃, VIb₂, tygodniowo godzin 19, w II. półroczu na urlopie.
28. Wojtunik Jan, zast. naucz., uczył jęz. łać. w kl. Ia₆, VIa₆, jęz. grec. w Va₅, tygodniowo godzin 17, w II. półroczu na urlopie.

29. Ks. Wrucha Józef, zast. naucz., uczył rel. rzym. kat. w kl. I.—VIII. tygodniowo godzin 16.
30. Wynar Bazyli, profesor, zawiadowca bibl. ruskiej dla uczniów, gosp. kl. IVb, uczył jęz. łać. w kl. IVb, jęz. rusk. w kl. I.—II₄, IV₂ i VII.—VIII₄, od $\frac{1}{3}$ na urlopie.

II. Zmiany w gronie nauczycielskiem

w roku szkolnym 1911.

C. k. Rada szkolna kraj. wa :

a) nadała posady rzeczywistych nauczycieli w tutejszym zakładzie :

1. Łuszczyńskiego Platonowi, zast. naucz. c. k. gimn. z rusk. jęz. wykł. w Stanisławowie — reskr. z d. 22. lip. 1910. l. 37.552.
2. Palekowi Izaakowi, zast. naucz. c. k. gimn. w Buczaczu — reskr. z d. 29. lip. 1910. l. 33.051.
3. Bartoszyka Jana z c. k. gimn. w Brzeżanach — reskr. z d. 1. lutego 1911 l. 1799/IV.
4. Smolińskiego Jana z c. k. gimn. z rusk. jęz. wykł. w Kolołomyi — reskr. z d. 31. lipca 1910. l. 43.972.
5. Dr Straucha Maurycego z c. k. gimn. w Brzeżanach — reskr. z d. 15. lutego 1911. l. 2892/IV.
6. Wojtunika Jana z c. k. gimn. w Sokalu — reskr. z d. 31. lipca 1910. l. 43.975.

c) zamianowała kandydatów stanu nauczycielskiego zastępcami nauczycieli w c. k. gimn. w Buczaczu :

7. Sikorę Antoniego Seweryna — reskr. z d. 31. marca 1910. l. 15.718.
8. Schapirę Chaima dla rel. mojż. — reskr. z d. 5. sierpnia 1910. l. 24.140.

d) nadała posadę tutejszemu rzeczywistemu nauczycielowi :

9. Stachnikowi Józefowi naucz. w c. k. gimn. w Dębicy — reskr. z d. 22. lipca 1910. l. 38.135.

e) przeniosła tutejszych zastępców nauczycieli :

10. Nowickiego Eustachego do c. k. gimn. Fr. Józefa we Lwowie — reskr. z d. 14. lipca 1910 l. 29,320.
 11. Kormanka Stanisława — do c. k. gimn. w Złoczowie — reskr. z d. 15. lutego 1911. l. 2890/IV.
 12. Kowalskiego Stanisława — do c. k. gimn. w Brodach — reskr. z d. 22. lipca 1910. l. 42.450.
- f) udzieliła urlopu: α) dla poratowania zdrowia profesorom:*
13. Kowalczewskiemu Kazimierzowi — na przeciąg 2. półr. brs. reskr. z d. 8. marca 1911. l. 4.373/IV.
 14. Wynarowi Bazylemu — na przeciąg 2. półrocza brs. — reskr. z d. 8. marca 1911. l. 2.917/IV.
- β) dla przygotowania się do egzaminu zastępcom nauczycieli:*
15. Smalowi Szymonowi na przeciąg 1. półr. brs. — reskr. z d. 8. czerwca 1910. l. 30.531., przedłużony do końca brs. — reskr. z d. 13. lutego 1911. l. 1886.
 16. Wąsowiczowi Jerzemu i
 17. Wojtunikowi Janowi — obydwom na przeciąg 2. półrocza brs. — reskr. z d. 24. grudnia 1910. l. 78.101.
- g) udzieliła zniżki godzin zastępcom nauczycieli:*
18. Kalischowi Abrahamowi — reskr. z d. 24. grudnia 1910. l. 78.101., na przeciąg 1. półrocza brs.
 19. Szczyrskiemu Józefowi — reskr. z d. 8. czerwca 1910. l. 30.531., na przeciąg 1. półrocza brs.
- h) przyznała dodatki 5-letnie:*
20. Niebieszczańskiemu Piotrowi — czwarty — reskr. z d. 5. stycznia 1911. l. 73.255.
 21. Maślakowi Włodzimierzowi — reskr. z d. 13. maja 1910. l. 25.600., drugi dodatek pięcioletni, a Pan Minister W. i O. reskr. z d. 2. lipca 1910. l. 26.075., posunął go do VIII. klasy rangi od 1. paźdz. 1910. (Rsk. z d. 30. sierp. 1910. l. 46.863).
 22. Kowalczewskiemu Kazimierzowi — pierwszy dodatek 5-letni — reskr. z d. 5. stycznia 1911. l. 75.935.
 23. Moronia Wojciecha zatwierdziła c. k. Rada szk. kr. reskr. z d. 8. marca 1911. l. 2.740/IV w zawodzie nauczycielskim i udzieliła mu tytułu c. k. profesora, a reskr. z d. 31. grudnia 1910. l. 80.291., poruczyła mu funkcyę pomocnika kancelaryjnego na dalsze 2. lata.

C. k. Ministerstwo W. i O., reskr. z d. 13. kwietnia 1910. l. 50.810. w r. 1909 zezwoliło na przyjęcie drugiego całodziennie zajętego sługi pomocniczego dla tutejszego zakładu. Dyrekcya funkcyje te powierzyła Kazimierzowi Łabie, a c. k. Rada szk. kr. reskr. z d. 9. września 1910. l. 52.450., wyasygnowała mu wynagrodzenie dzienne od 1. września 1910.

III. Plan nauki.

A. Przedmioty obowiązkowe.

Nauki poszczególnych przedmiotów udzielano w r. 1911. według nowego planu, wprowadzonego do gimnazyów galicyjskich rozporządzeniem c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 2. sierpnia 1909. l. 44.241., na podstawie przyzwolenia, udzielonego reskrytem P. Ministra W. i O. z dnia 6. lipca 1909. l. 24.587.

Plan ten jest w przeważnej części oparty na planie normalnym, wydanym dla gimnazyów austriackich rozporządzeniem ministeryalnym z d. 20. marca 1909. l. 11.662. Dz. rozp. min. Nr. 7. Według tego rozp. wszedł on w życie z początkiem rs. 1911. w niższym gimnazjum i w kl. V. i VI. a w latach dalszych ma być wprowadzany do klas następnych tak, iżby począwszy od rs. 1912/13 uczono już we wszystkich klasach podług tego planu.

Naukę historyi na podstawie odmiennych postanowień planu naukowego naszych gimnazyów wprowadzono w ubiegłym rs. w klasach I—IV. dalsze zaś zmiany postępować mają stopniowo do rs. 1913/14, w którymto roku nauka tego przedmiotu odbywać się będzie już we wszystkich klasach według nowego planu.

Wykaz lektur.

a) z języka polskiego:

KLASA V.

1) A. Mickiewicza: Grażyna, Pan Tadeusz. — 2) Bro-

dzińskiego : Wiesław. — 3) Słowackiego: Ojciec zadżumionych ; — 4) Fredry : Zemsta. — 5) H. Sienkiewicza : Latarnik, Bartek zwycięzca. — 6) A. Szymańskiego: Srul z Lubartowa. — 7) K. Ujejskiego : Maraton. — 8) Sewera : Maciek w powstaniu.

KLASA VI.

1) J. Kochanowskiego : Odprawa posłów, Treny. — 2) Skargi : Kazania sejmowe. — 3) Paska : Pamiętniki. — 4) Krasickiego : Doświadczyński (cz. I. skróc.). — 5) Niemcewicz : Powrót posła. — 6) Rzewuskiego : Listopad. — 7) Zabłockiego : Fircyk w zalotach. — 8) Sienkiewicza : Trylogia.

KLASA VII.

1) Felińskiego : Barbara Radziwiłłówna. — 2) Zabłockiego : Fircyk w zalotach.

KLASA VIII.

1) Słowackiego : Anelli, Lilla Weneda. — 2) Krasinśkiego : Trydyon, Psalm przyszłości. — 3) Korzeniowskiego : Kolokacya, Mnich. — 4) Pola : Mohort. — 5) Kraszewskiego : Stara baśń. — 6) Sienkiewicza : Quo vadis. — 7) Orzeszkowej : Nad Niemnem. — 8) Prusa : Placówka. — 9) Wyspiańskiego : Wesele.

b) z języka ruskiego :

KLASA V.

1) Marko Wowczok : Opowidania. — 2) Iwan Franko : Zachor Berkut, Łys Mykyta.

KLASA VI.

1) Wybrane opowiadania Wowczka. — 2) Neczuj Łewickij : Świtohlad ukraińskoho naroda. — 3) I. Franko : W poti czola.

KLASA VII.

1) Mohylnyckij : Skyt Maniawskij. — 2) Czajczenko : Soniasznyj promiń. Na rozputli. — 3) Kwitka : Powisty.

KLASA VIII.

1) Kulisz: Łysty z chutora. — 2) M. Wowczok: Opowiadania. — 3) Domanyćkyj: Awtorstwo Wowczka. — I. Łewyćkyj: Nad Czornym morem, Chmary.

c) z języka łacińskiego:

KLASA III A.

Cornelius Nepos: Aristides, Cimon, Miltiades, Themistocles, Alcibiades, Thrasybulus, Hannibal.

KLASA III B.

Cornelius Nepos: Aristides, Cimon, Miltiades, Themistocles, Epaminondas, Phocion, Hasdrubal, Hannibal.

KLASA IV A.

Caesaris Comm. de bello Gall. l. I (r. 1—30), II., VI., V., kursorycznie.

KLASA IV B.

Caes. Com. de bello Gall. l. I., IV.

KLASA V.

Ovid. Metam: Quattuor aetates, Deucalion et Pyrrha, De raptu Proserpinae, Philemon et Baucis, De Icaro et perdice, De Mida rege, De Phaëtonte et Heliadibus; ex libris Fast.: Hercules et Cacus, De Arione; ex lib. Trist.: Ultima nox, De vita sua; Livii. Ab urbe cond. l. I. (r. 1—30), XXI. (r. 1—12) Caes. Comm. de bell. Gall. kursorycznie.

KLASA VI.

Sallust. Bell. Catil. na lekt szk, Bell. Jugurth. na lekt. dom.; Cic. in Catilinam or. I, jako lekt szk, zaś oratio II. III. IV. jako lekt. dom. (tylko w VIb); Vergil. Aeneis: l. I., nadto w kl. VIa l. II. jako lekt. szkolną; jako lekt. dom. w kl. VIa. Verg. Aen. l. IV, VI, zaś w kl. VIb. Verg. Aen. l. III i IV., Ecl. I, V, IX.; z Georg: Laudes vibae rusticae, Laudes Italiae.

KLASA VII.

Cicero: Pro Archia poëta, De imperio Cn. Pompei, Cato maior De senectute, pryw. Laelius De amicitia — Vergil. Aen. l. II, VI, IX, pryw. IV.

KLASA VIII.

Horat.: Carm. l. I. 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 14, 18, 22, 24, 31, 34, 36, 37; II. 2, 3, 7, 10, 13, 14, 17, 18; III. 1, 2, 3, 30; IV. 3, 7, 12.; Epod. l. 2.; Sat. l. I. 1, 6.; Epist. l. I. 1. Tacit. Annal. I. 1—56, IV. 1—9, Germania na obow. lekt. dom.

d) z języka greckiego:

KLASA V.

Xenoph. Anab. Chrest. ust. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, — Cyrop. ust. 1, 2; Hom. Il. Ks. I. VI (200 w.), nadto w kl. Vb jako lekt. dom. Hom. Il. Ks. III, jako lektura pryw. Hom. Il. Ks. II.

KLASA VI.

Hom. Il. Ks. III, VI, X, XVI, XVIII. (opis tarczy Achill.). XXII. kursorycienie, IV, VII. na lekt. dom. Herodot Ks. VII. (w wyjątkach); Xenoph. Pam. Sokr. cz. I.

KLASA VII.

Hom. Odyss. Ks. I, V, VI, XIII., lekt. dom. Ks. VIII., lekt. pryw. Ks. VII. XVI XXIII. Demost. III. mowa przeciw Fil., na dom. lekt. Dem.: mowa o pokoju; Plat. Apologia.

KLASA VIII.

Hom. Odyss. XVII, kursor. XXII., pryw. XI.; Sofokles: Elektra; Plato: Apologia.

c) z języka niemieckiego:

KLASA VI.

Deutsche Heldensage. — Lessing: Minna von Barnhelm, Emilia Galotti.

KLASA VII.

Goethe: Herman und Dorothea, Götz von Berlichingen, Werther; Grillparzer: Ahnfrau; Lessing: Emilia Galotti; Schiller: Braut von Messina.

KLASA VIII.

Goethe: Werthers Leiden, Faust I. Teil; Schiller: Braut von Messina, Schiller: Wallensteins Lager, Die beiden Piccolomini, Wallensteins Tod.

B. Przedmioty nadobowiązkowe.

1. *Historja kraju rodzinnego*. Nauki tego przedmiotu udzielano obowiązkowo w kl. I. a nadobowiązkowo po jednej godzinie tygodniowo w kl. III. i IV. podług podręcznika K. Rawera a w kl. VI. VII i VIII. (w 1. półr.) podług podręcznika A. Lewickiego. We wszystkich klasach uczęszczali na naukę wszyscy uczniowie.
2. *Śpiew*. Nauka odbywała się w 2. oddziałach po 2. godziny tygodniowo. Oddział I. liczył 37. uczniów a uczono teorii śpiewu podług podręczników Dietza i Surzyńskiego. Oddział II. liczył 31 uczniów, którzy się ćwiczyli w śpiewie chóralnym mieszanym.
3. *Gimnastyka*. Nauka odbywała się w 8. oddziałach a 12. godzinach tygodniowo w sali polsk. Tow. Gimn. „Sokół“ podług planu uwzględniającego nowe sposoby prowadzenia ćwiczeń, jako też gry i zabawy ruchowe. W lecie odbywały się ćwiczenia na boisku gimnazyalnym na „Fedorze“, ćwiczenia w chodzeniu po górach a także wycieczki w okolicę.

Oddział kolarski złożony z uczniów klas wyższych odbywał w kilkunastu uczestników ćwiczenia w jeździe i mniejsze wycieczki. — Ćwiczenia oddziału straży pożarnej odbywały się w maju i czerwcu, a prowadzili je pod dozorem nauczyciela dwaj starsi uczniowie, którzy zdali egzamin na instruktorów. Oddział był także czynny (17 ucz.) przy pożarze w sąsiedniej wsi, gdzie pomoc jego okazała się bardzo skuteczną.

W czerwcu przygotowywali się wprawniejsi gimnastycy do popisu wyznaczonego na koniec roku szk. Program obejmował ćwiczenia wolne i laskami, dwie gry amerykańskie (basketball i rodzaj phush-ball) wielką piłką, ćwiczenia pożarnicze, jazdę na rowerach i zawody w biegu.

Zapisanych na gimnastykę z końcem roku było 188 uczniów. W ciągu roku ubyło wskutek wystąpienia z zakładu, i innych przeszkód 36 uczniów. Kolarzy było 53. (rowerów własnych 21), do straży pożarnej należało 52. uczniów.

IV. Tematy do wypracowań piśmiennych.

a) w języku polskim:

KLASA Va.

1. (sz.) Hektor jako bohater i ojciec. 2. (d.) Uzasadnienie zdania J. Kochanowskiego: „Nie fortunie, ale cnocie ufać trzeba“. 3. (sz.) Pobudki działania Litawora a Grażyny. 4. (d.) Zima w naturze a w życiu ludzkim. 5. (sz.) Jak opisuje nieszczęśliwy Arab śmierć swojej najmłodszej córki w poemacie Słowackiego: „Ojciec zadżumionych“. 7. (d.) a) Działanie wody na skorupę ziemską. b) Verba movent, exempla trahunt. (do wyboru.) 8. (sz.) Wina i pokuta Jacka Soplicy. 9. (d.) Rozwinąć myśl Ujejskiego: „Przysparzajmy sił w ukryciu, te trzy hasła miejmy w życiu. „Pracę, jedność i wytrwałość“. 10. (sz.) Życie w staropolskim dworze. (Na podstawie Pana Tadeusza).

KLASA Vb.

1. (sz.) Obraz zachodu słońca. (Na podstawie opisu z I. ks. P. Tadeusza.) 2. (d.) Rozwinąć i uzasadnić zdanie: „Praca jest błogosławieństwem nie karą“. 3. (sz.) Tło miejsca i czasu w I. ks. Pana Tadeusza. 4. (d.) Opiszę zjawisko z natury, które mocno oddziaływało na moją wyobraźnię. 5. (sz.) Filemon i Baucis. (Na podstawie Owidyusza). 6. (sz.) Rozbiór wiersza

A. Asmyka p. t. „Limba“. 7. (d.) Który z bohaterów historycznych najbardziej mi się podoba i dlaczego? 8. (sz.) Zwierzę a roślina. (Zestawienie cech charakterystycznych. 9. (d.) Objaśnić przysłowie: „Suae quisque fortunae faber.“ 10. (sz.) Cnoty i przywary szlachty polskiej. (Na podstawie Pana Tadeusza).

KLASA VIa.

1. (d.) Gdzie i jak kształciła się i wychowywała młodzież polska w XV i XVI w. 2. (sz.) Uciechy i zabawy dziecinne. (Na podstawie „Zwierciadła“ Reja). 3. (d.) Non multa possidentem recte beatum vocaveris. 4. (sz.) Wykazać na „Odprawie posłów greckich“ Kochanowskiego znamienne cechy dramatu klasycznego. 5. (sz.) Charakterystyka ks. Bogusława Radziwiłła. 6. (d.) Burza a wojna. (Porównanie). 7. (sz.) Pasek przedstawicielem rycerza-ziemianina XVII. wieku. 8. (sz.) Dziejowe stanowisko papieża Innocentego III. 9. (d.) Rozwinąć słowa Konopnickiej: „Przyszłość, to trud: nie zejdzie ona z nieba, przez żaden cud, lecz zdobyć ją potrzeba“. 10. (sz.) Widok przyrody podnosi i upokarza człowieka.

KLASA VIb.

1. (d.) Znaczenie wody. 2. (sz.) Stan oświaty za Piastów. 3. (d.) Obraz wioski w porze jesiennej. 4. (sz.) Jak pojmuje Rej szlachectwo. 5. (d.) Wołodyjowski jako ideał rycerza polskiego. 6. (d.) Porównanie „Trenów“ Kochanowskiego z „Ojcem zadżumionych“ Słowackiego. 7. (sz.) Rozwinąć zdanie Skargi: „Ojczyznę jako swą matkę miłować powinniśmy“. 8. (d.) Powstanie i rozwój miast w wiekach średnich. 9. (sz.) Rozwinąć myśl: „Głupiec jak muł we młynie związane ma oczy i ciągle ruszając się, ciągle w miejscu kroczy“. 10. (d.) Uzasadnić przykładami z historii: „Concordia magnae res crescunt, discordia maximae dilabuntur“.

KLASA VII.

1. (d.) Gdy zewsząd wróg na byt nasz chciwem szponem sięga, majątek to ostatnia narodu potęga: to wpływ, to niezależność, to część wspólnej broni. Więc wielkim grzeszy

grzechem, kto majątek trwoni. 2. (sz.) Dążności reformatorskie w piśmiennictwie doby saskiej. 3. (sz.) Jakimi sposobami budzi Robak w sercach szlachty zaściankowej zapal dla sprawy wyzwolenia Litwy. 4. (d.) Znaczenie współzawodnictwa politycznego w dziejach starożytnej Grecji. 5. (sz.) Stan nauki i oświaty w okresie Ks. Warszawskiego i Królestwa kongresowego. 6. (d.) a) Kto w poświęceń zmarł godzinie, ten się w drugich przelał tylko, mieszka w ludzkich serc ukryciu i z dniem każdym, każdą chwilką żyje, rośnie w tej mogile. b) Huczy woda po kamieniach, a na głębi cicho płynie; nie sądz ludzi po zachceniach, ale prawdy szukaj w czynie. (do wyboru). 7. (sz.) a) Hrabia i Tadeusz — dwa typy młodzieńcze z epoki Napoleońskiej (Charakterystyka porównawcza). b) Jaki wyraz znalazły hasła młodzieży wileńskiej w filareckiej poezji Mickiewicza. (do wyboru). 8. (d.) a) Mąż, po którym na ziemi tu ślad ma pozostać, od najrańszych lat bierze duchową już postać. (Zaleski). b) I tyle tęcz zapalisz na swem niebie, ileś za młodu słońca wchłonał w siebie. (Wł. Zagórski). c) Ziarnkiem ojczyzny jeden prosty człek być może, jak w ziarnku żyta żyje całe przyszłe zboże. (do wyboru). 9. (sz.) a) Dziady jako zwierciadło życia Mickiewicza. b) Ideały Filaretów w świetle początkowej twórczości Mickiewicza. (do wyboru). 10. (sz.) a) Zmyślenie poetyckie a prawda historyczna w Maryi Malczewskiego. b) Jakimi środkami artystycznymi oddał Malczewski przewrotny charakter Wojewody a gołębią prostotę Miecznika. (do wyboru).

KLASA VIIIa.

1. (sz.) Gwinona a Balladyna. (Charakterystyka porównawcza). 2. (d.) Martyrologia polska w świetle utworów Słowackiego. b) Historyczne znaczenie zwycięstwa Polski nad Krzyżakami w bitwie pod Grunwaldem w r. 1410 (do wyboru). 3. (sz.) „Idź i czyn bez wytchnienia“. Wykazać na słowach powyższych ideę Irydiona i naukę dla synów „ziemi mogli i krzyżów“. 4. (d.) a) Motywy greckie w patriotycznej poezji ojczystej: „Kassandra w Odprawie posłów“, „Grób Agamemnona“ Słowackiego, Ujejskiego „Maraton“. b) Najpiękniejsza kobieca postać Słowackiego. (dowolny wybór i uzasadnienie). 5. (sz.) Mohit jako rycerz kresowy. 6. (d.) Jaki

zawód podoba mi się najwięcej i dlaczego? 7. (sz.) Gawęda w Polsce i jej przedstawiciele. 8. (sz.) Wielkie państwa powstały z wielkich ludzi. (Mickiewicz: Liter. słow.).

KLASA VIIIb.

1. (d.) Marya Stuart Schillera a Marya Stuart Słowackiego. 2. (d.) Cudze rzeczy widzieć ciekawa, a swoje konieczna. (Zdanie Al. hr. Fredry). 3. (sz.) Znaczenie ostatnich słów Pankracego: „Galilae vicisti“. 4. (d.) Najważniejsze chwile dziejowe w rozwoju państwa polskiego za Piastów. 5. (sz.) Ludwik Strawiński w powieści „Listopad“. 6. (d.) A jeśli w tobie budzi życia poświęcenie za kraj swój, za swych ziomek tylko strachu drżenie — opatrz się dobrze wewnątrz, a złękiesz się siebie. b) Cezar a Wallenstein. c) Objąć znaczenie słów Bakona: „Wiedza to potęga. (do wyboru). 7. (sz.) Zasługi Kraszewskiego. 8. (sz.) Co skłoniło Jana Kazimierza do złożenia korony?

b) w języku ruskim:

KLASA V.

1. (дом.) Роботи селянина в часі вьїацїй. 2. (шк.) Сон Святослава. 3. (дом.) Заслуги Фенікіян у всесвітній культурі. 4. (шк.) Смерть Лазаря на Косовім полі. 5. (дом.) Дерево а чоловік (Норвічане). 6. (шк.) Аналіза думки Т. Шевченка: Лічу в неволі дні і ночі. 7. (дом.) Характеристика Запорожци в оповіданю Марка Вовчка: „Маруся“. 8. (шк.) Сила сестриної любови (На основі Софоклевої Антигони). 9. (дом.) *Τῆς ἀρετῆς ἰδρῶτα θεοὶ προπάροισεν ἔθνηκιν*. 10. (шк.) Гомерова Навзикая а Кулішева Орся.

KLASA VI.

1. (дом.) Святій спокою — гаразд з тобою. 2. (дом.) Візантійські впливи на руську просвіту і культуру в першій добі історичній. 3. (шк.) Наслідки нападу Татар на Русь в р. 1240. 4. (дом.) Значіне Пестора і его літописи. 5. (шк.) Подати короткий зміст довільно перечитаної повісти. 6. (дом.) 2. теми до вибору а) Як викрито заговор Катиліни? б) Серед яких обставин завя-

запо перший триумфірат? 7. (шк.) Перевід одного уступу з літописи Нестора іменом про осліплене Василька Тербовельського. 8. (дом) Неодоли Руси в добі борби з Половцями. 9. (дом) *Donec eris felix, multos numerabis amicos, tempora si fuerint nubila, solus eris.* 10. (шк.) Вандрівки народів і їх вплив на сучасні відносини в Європі

KLASA VII.

1. (дом.) Пояснити гадку: Книги — морська члупина:
Хто в них пірше аж до дна,
Той хоч труду мав досить,
Дивний перли виносить.

2. (шк.) Що спонукало Котляревською написати Наталку? 3. (дом.) На яких основах повстало відродження літератури української? 4. (шк.) О скільки була знана література українська кружкові Шашкевича? 5. (дом.) Відносини просвітні в Галичині за Шашкевича а в 100 літ по его уродженю. Порівнапе. 6. (шк.) Участь Головацкого в відродженю Галичан. 7. (дом.) Пояснити староруску пословицю: Добра челоуцька оучити, акы кладезь копати, исперва мало воды бываеъ и потомъ источникъ потекутъ. 8. (шк.) Чому після Костомарова етнографія конче потрібна історикови? 9. (дом.) *Es bildet ein Talent sich in der Stille, Sich ein Charakter in dem Strom der Welt.* 10. (шк.) Баляди Т. Шевченка.

KLASA VIII.

1. (дом.) Пояснити слова: Себе самого наперед
Застав робить, що слідує.
Алиш потому інших вчи
Тоді з дороги не схибиш

2. (шк.) Які гадки висказує Куліш в листах з хутора про Шевченка? 3. (дом.) Виказати на основі званої лектури стійність гадки: З щастя та горя склала ся доля. 4. (шк.) Які спомини з літератури і нашого відродження пригадає нам рік 1911? 5. (дом.) Виказати на основі поезий Шевченка, як розумів пост ідею братолюбія. 6. (дом.) Подати характеристику одної з головних осіб повісти: Над Чорним морем. 7. (шк.) Розвинути гадку П. Устияновича: Бо світ не батько а доля не нещяка, Не здержить бурі бидина мягенька. 8. (шк.) Панас Круть типом Українця поетичного а мало практичного.

c) w języku niemieckim:

KLASA Va.

1. (d.) Ein Spaziergang im Herbst. 2. (sz.) Eine Übersetzung aus dem Polnischen. 3. (d.) Lessing auf der Landesschule zu Meissen. 4. (sz.) Wodurch können die Dichter von der Mitwelt geehrt werden? (Auf Grund des Lesestückes: „Aus Gellerts Leben.“) 5. (d.) Und der Mensch versuche die Götter nicht und begehre nimmer und nimmer zu schauen, was sie gnädig bedecken mit Nacht und Grauen. 6. (sz.) Theodor Körners Tod. 7. (sz.) Schillers Flucht aus Stuttgart. 8. (d.) Andreas Hofers Tod. 9. (sz.) Eine Übersetzung aus dem Polnischen. 10. (d.) Frühlingsanfang. 11. (sz.) Das goldene Zeitalter (Nach Ovid.) 12. (d.) Die Schlacht bei Salamis. (Bericht eines Athener). 13. (sz.) Wie wurde der an Ibykus verübte Mord entdeckt. 14. (sz.) Orests Schuld und Sühne.

KLASA Vb.

1. (d.) Mein Geburtsort. 2. (sz.) Eine Übersetzung aus dem Polnischen. 3. (d.) Und die Treue, sie ist doch kein leerer Wahn. (Im Anschluss an Schillers Bürgschaft. 4. (sz.) Schillers Kinderjahre. 5. (d.) Die Bedeutung der Kohle im Haushalte der Natur und im menschlichen Leben. 6. (sz.) Andreas Hofers Tod. 7. (d.) P. Ovidius Naso in der Verbannung. 8. (sz.) Johanna Sebus. 9. (d.) Ein Markttag in Buczacz. 10. (sz.) Ein Taucher erzählt wie er aus einem versunkenen Schiffe ein Schatzkästlein geholt hat. 11. (d.) Die Bedeutung der Pilze im Haushalte der Natur. 12. (sz.) Jupiters Rache an Prometheus. 13. (d.) Die Vulkane. 14. (sz.) Der Graf von Habsburg.

KLASA VIa.

1. (d.) Man muss das Eisen schmieden, solange es heiss ist. 2. (sz.) Eine Übersetzung aus dem Polnischen. 3. (d.) Der Mensch erfährt, er sei auch, wer er mag — ein letztes Glück und einen letzten Tag. (Goethe: „Sprüche in Reimen“). 4. (d.) Wie Isidor Scharnagel aus Eschenreuth in den Brunnkircher Kotter kam? 5. (sz.) Jung Rolands erste Heldentat. (Nach Uhlands: „Roland Schildträger“). 6. (d.) Major v. Tellheim.

(Charakterbild.) 7. (sz.) Parzivals Austritt in die Welt. 8. (d.) Hüons Abenteuer beim Kalifen von Bagdad. 9. (sz.) Eine Übersetzung aus dem Polnischen. 10. (d.) Das Werk lobt den Meister. 11. (sz.) Walthers Kampf im Wasgenwalde. 12. (d.) Ein grosses Muster weckt Nacheiferung. 13. (sz.) a. Kriemhildens Rache. b. Brunhildens Rache an Siegfried (do wyboru). 14. (sz.) Mut zeigt auch der Mameluk-Gehorsam ist des Christen Schmuck.

KLASA VIb.

1. (d.) Der Untergang der Ostgoten. 2. (sz.) Die Macht des Gesanges. (Im Anschluss an die Ballade von Uhland: „Bertran de Born“). 3. (d.) Wer spielen lernen will, wird alles spielend treiben; im Spiel wirst du kein Mann, wirst immer Knabe bleiben. 4. (sz.) Rolands Tod. 5. (d.) Worin liegt das Wohltätige der Flüsse. 6. (sz.) Die Vorgeschichte zu Lessings Minna von Barnhelm. 7. (d.) Jacek Soplica's Schuld und Sühne. 8. (sz.) Hochmut kommt vor dem Fall. (Im Anschluss an die Ballade von Uhland: Das Glück von Edenhall. 9. (d.) Das Blut und seine Bedeutung für den menschlichen Organismus. 11. (d.) Die Folgen der Schlacht auf den katalannischen Feldern. 12. (sz.) Der Zweikampf des Menelaos mit Paris. 13. (sz.) Einfluss der römischen Kultur auf die deutsche. 14. (sz.) Charakteristik der Gudrun.

KLASA VII.

1. (d.) Die Krähen schrein und ziehen schwirren Flugs zur Stadt; bald wird es schnein. Weh dem, der keine Heimat hat. 2. (sz.) Siegfried am Hofe zu Worms. 3. (d.) Ein Held ist, wer sein Leben Grosse opfert. 4. (d.) a. Dahin sind Blüten jetzt und Nachtigallen, Und durch den kalten, sangverlassnen Strauch Weht nur des Herbstes einsam kühler Hauch. (Lenau). b. Wer durchs Leben sich frisch will schlagen, muss zu Schutz und Trutz gerüstet sein. (W. Tell III.) (do wyboru). 5. (sz.) Inwiefern könnte man das Gespräch zwischen Hermanns Eltern im ersten Gesange die Exposition des Gedichtes nennen? 6. (d.) a. Freiheit ist die grosse Losung, deren Klang durchjauchzt die Welt. b. Heilig ist das Unglück: Wenn Götter strafen, weine der Mensch und lerne (do wyboru). 7. (sz.) Die Bedeutung Walthers von der Vogelweide. 8. (d.) Rauher

Sturmwind fegt die Gassen, Spreu und Kehrlicht mag er fassen, Quadern muss er liegen lassen. b. Der Kessel schilt den Ofenkopf, Schwarz sind sie alle beide (do wyboru). 9. (sz.) Die III. Rede des Demosthenes gegen den Philipp als Schwanengesang des sterbenden Griechenlands. 10. (sz.) Wielands dichterische Tätigkeit.

KLASA VIIIa.

1. (d.) Ein Vollendetes hienieden wird nie dem Vollendungsdrang, Doch das Herz ist nur zufrieden, wenn es nach Vollendung rang. 2. (sz.) Soldatenleben im 30 jährigen Kriege. (Schiller: Wallenstein). 3. (sz.) Durch welche Gegenmassregeln sucht Oktavio Piccolomini Wallensteins Plan zu vereiteln. 4. (d.) Der kann nicht klagen über harten Spruch, den man zum Meister seines Schicksals macht. (Tell III.) 5. (sz.) Questenberg im Wallenstein'schen Lager. 6. (d.) a. Wir sind Gäste nur auf Erden. b. Harter Winter, - streng und rauch, Winter, sei willkommen! Nimmst du viel — so gibst du auch, Das heisst nichts genommen. (Grillparzer) (do wyboru). 7. (sz.) Gordons Bemühungen Wallenstein zu retten. 8. (sz.) a. Bescheidenheit und Selbstgefühl des Sokrates nach Platons Apologie. b. Die Freundschaft in den Gedichten des Horaz (do wyboru).

KLASA VIIIb.

1. (d.) Vom Himmel träuft herab des Landmanns Segen, Doch tränkt den Boden auch des Landmanns Schweiss; Ist das Talent der gottgesandte Regen, Ist, was die Frucht gibt, immer nur der Fleiss. 2. (sz.) Jak w VIIIa. 3. (d.) Nur Schnee und Schnee! und ringsumher- Sieht man nicht Strass', nicht Fussweg mehr. Manch Samenkörnlein, klein und zart, Liegt unterm Boden wohlbewahrt- Und schnei's solang'es schneien mag,- Es harrt auf seinen Ostertag. 4. (sz.) Buttlers Abfall von Wallenstein. 5. (sz.) Wie greift die Gräfin Terzky den Ehrgeiz Wallensteins an, um ihn zum entscheidenden Schritte zu bewegen. 6. (d.) a. Der Ruhm der Ahnen ist ein Hort der Enkel. b. Wunder gibt es, deren Wirken, nie zu Ende wird geschrieben; Menscheng Geist mit seinem Forschen, Menschenherz mit seinem Lieben (do wyboru). 7. (sz.) a. Sokrates in der Apologie nicht als Angeklatert, sondern als Richter. b. Stadt und Land bei Horaz.

D) Tematy do piśmiennego egzaminu dojrzałości.

- Tematy polskie:* do wyboru: Oddział I. 1. Wpływ humanizmu na rozwój literatury polskiej w w. XVI.
2. Społeczeństwo a jednostka.
3. Potrzeba jest matką wynalazków.
Oddział II. 1. Wielkie klęski przywodzą ludzi i narody do opamiętania.
2. Powieść polska w w. XIX jako czynnik narodowy i cywilizacyjny.
- Tematy łacińskie:* Oddział I. Taciti Agricola c. 29—30.
Oddział II. T. Livii Ab urbe condita II. c. 10.
- Tematy greckie:* Oddz. I. Plato: Gorgias 524. D. sg. Sąd nad duszami zmarłych.
Oddz. II. Plato: Protagoras c. 12. p. 322
Uspołecznienie pierwotnych ludzi.
-

V. Zbiory naukowe.

1. Biblioteka nauczycielska.

A. Katalogi.

O katalogach dzieł i rozpraw zaprowadzonych w tutejszej bibliotece napisano obszerniej w sprawozdaniu za r. 1910. Są to katalogi kartkowe: A (podług działów), B (podług alfabetu) i katalog książkowy C, alfabetyczny, w którym co roku pod odnośną literą dopisuje się krótkie tytuły (autor, dzieła, liczba inw., ewent. sygnatura) dzieł i rozpraw zamieszczonych w dziełach zbiorowych. Ilość tytułów w katalogu B. i C. (wskutek odnośników“ wspomnianych w sprawozd. za r. 1910. znacznie wyższa niż w katal. A.) z nabytków r. 1911. i w części r. 1910. wzrosła o 610 i jest pięć razy wyższa od przyrostu inwentarza, który obejmuje 123 liczby.

Ogólna ilość tytułów wpisanych w katal. B. i C. wynosi z końcem r. szk. 2403.

Katalogi powyższe (szczególnie C.) bardzo ułatwiają korzystanie z biblioteki tak dla profesorów, jak dla uczniów klas najwyższych, którym za zezwoleniem Dyrekcji już od szeregu lat wypożycza się dzieła z tej biblioteki.

B. Inwentarz.

Z końcem r. szk. obejmuje inwentarz 1801 liczb tj. o 123 więcej w porównaniu z rokiem 1910.

Ważniejsze nabytki są następujące:

1. Zakupiono:

a) podręczników szkolnych tomów 20 b) Askenazy: Napoleon a Polska; Burckhardt: Kultura odrodzenia t. II. Cathrein: Der Sozialismus; Chmielowski: Sienkiewicz w świetle krytyki i Nasza literatura dramat.; Chwolson: Lehrb. der Physik, Dimmel: Kirchengeschichtl. Apologie; Eitner: Jugendspiele. Gawroński: Chmielnicki II. Klaczko: Dwaj kanclerze, Rzym i odrodzenie. Kłoś: Ćwiczenia proste; Konopnicka: Trzy studia o komedii bohat.; Kohlrausch: Bewegungsspiele; Kallenbach: Nieznane pisma Mickiewicza; Kępiński: Podręcznik równań różniczkowych.; Limanowski: Stuletnia walka narodu polskiego; Lion: Pfadfinderbuch; Mau: Pompei; Morawski: Literatura rzymska; Muzik: Lehr-u. Anschauungsbeihilfe; Nusbaum: Idee ewolucji w biologii; Neymayr: Dzieje ziemi II. Rehman: Karpaty. Schneider: Des zenden 2 theorie. Schnell: Handb. der Ballspiele. Toerngren: Lehrb. der Schwedischen Gymnastik. Wyspiański: Kłątwa.

2. Otrzymano w darze:

Od Ak. Um. w Krakowie: 28 tomów wydawnictw. Od Wiedeńskiej Ak. Um.: 2 tomy sprawozdań. Od Wydziału kraj.: 1 zeszyt Wiadomości 5 lat. Od Rady szk. kr.: Sprawozdanie za r. 1909. Od Verein f. oest. Volksle: Zft. f. oest. Volksk. 1910. Od prof. Ludwika Młynka z Tarnowa: Nauka. j. niem. w I. kl. i Narzecze wilanowskie.

3. Czasopisma:

Biblioteka Warszawska, Eos, Kosmos, Książka, Kunst, Kwartalnik hist., Lehrproben u Leherg., Liter. Zentralblatt Lud, Miesięcznik ped, Muzeum, Pamiętnik lit., Petermanns Mitteilungen, Poradnik jęz., Przegląd filozof., Przegląd polski, Przewodnik bibliograf., Przewodnik gimnast. z Dodatkiem,

Przew. naukowy i liter., Rodzina i szkoła. Świat słowiański. Wistnyk lit. nauk., Wszechświat, Ztft. f. oest. Gymnasien, Ztft. f. oest. Volkssk., Ztft. f. physik. u. Chem. Unterricht.

2. Biblioteka dla uczniów.

Stan biblioteki przedstawia się z końcem r. szkol. 1911. jak następuje:

Według języka	Dziel	Tom.
1. Książek polskich	951	1339
2. Książek ruskich	504	541
3. Książek niemieckich	447	540
Razem	1902	2420

Korzystało z biblioteki					Wyp. ogółem ks. z bibl.			
ucz. kl.	polsk.	rusk.	niem.	Razem	polsk.	rusk.	niem.	Razem
I-ab	44	21	—	65	132	356	—	488
II-ab	69	19	—	88	844	388	—	1232
III-ab	98	18	22	138	2328	444	81	2853
IV-ab	82	21	23	136	1845	376	165	2386
V-ab	65	10	56	131	2200	468	429	3097
VI-ab	59	15	38	112	2541	456	360	3357
VII	47	6	43	96	810	164	360	1334
VIIIa-b	47	9	25	81	1716	276	108	2092
Razem	511	119	207	847	12396	2928	1503	16839

3. Zbiór map, atlasów i obrazów.

Inwentarz tego działu liczy numerów 143 sztuk 701

Z tego przypada a) na mapy i atlasy 115 „

b) na obrazy i dyapozytywy „ 584

Zakupiono w roku ubiegłym: 1. Majerskiego Ziemie dawnej Polski, 2. Sroczyński. Mapa historyczna Polski, 3. Kiepert

Orbis terrarum antiquus, 4. Bamberg Europa (fiz.). 5. Dr Wunsche. Świat i życie. Obrazy ścienne (Sungapur i Cieśnina Magellana).

4. Gabinet fizykalny.

W roku 1911 zakupiono:

a) narzędzia stolarskie: 1 hybel spuszczeniowy, 2 drapacze, 2 hyble gładziki, 2 równiaki, 2 pilniki szerokie oprawne, 2 pilniki wąskie, 1 zasuwnicę, 1 toporek, 6 dłut równych, 6 dłut półokrągłych, 3 dłuta przysieki, 1 cyrkiel śpiczasty, i 1 okrągły, 4 kolce, 2 znaczniki, 2 pilniki płaskie, 2 półokrągłe, 2 tarniki, 2 pilniki do piłek

b) narzędzia ślusarskie; 1 kowadło, 1 imadło, wiertawkę ścienną, młot duży, 2 młoty ręczne, 2 do nitowania, gwintarkę, kątownik, klucz francuski, cążki płaskie i do cięcia i garnitur pilników.

c) akumulatory.

Gabinet fizykalny obejmuje razem 388 przyrządów.

5. Gabinet przyrodniczy.

Ze zwykłej dotacji zakupiono w tym roku szkolnym preparat języka i tchawicy człowieka, matkę (titus viscerum), przekroje płuca wołu i grupę zwierząt morskich. Następujące zaś dary powiększyły zbiory: bukiet karlsbadzki (Torton V), skorupa żółwia greckiego (Doszla Ia) i figurka z aragonitu (Keffermüller IVa).

Dział zoologiczny liczy tedy 145 tablic ściennych, 33 wypchanych ssawców, 52 wypchanych ptaków, 76 preparatów w spirytusie, 25 okazów zasuszonych, 9 szkieletów, 10 modeli, 82 preparatów mikroskopowych, 9 przyrządów, zbiór owadów i skorup mięczaków, 11 gniazd ptaków.

Dział botaniczny liczy 125 tablic ściennych, 38 modeli roślin, 51 preparatów mikroskopowych, oraz piękny zielnik i 3 przekroje drzew.

Dział mineralogiczno-geologiczny ma 291 naturalnych okazów, 31 modeli i przyborów, 5 preparatów mikroskopowych, 19 tablic do nauki geologii, paleontologii i zbiór skał.

6. Gabinet rysunkowy.

Cały zbiór liczy obecnie 138 modeli i 265 różnego rodzaju wzorów rysunkowych.

VI. Fizyczny rozwój młodzieży.

Rok ubiegły mniej był pomyślny w ruchu zabaw i wycieczek głównie dlatego, że wiosna była dość chłodną i wilgotną i często zapowiadzana wycieczka prawie zupełnie przygotowana nie dochodziła z tego powodu do skutku.

O ile atoli czas był pomyślny już z początkiem roku młodzież gimnazjalna zabawiała się w różne gry, a najchętniej w piłkę nożną — na boisku gimnazjalnem na „Fedorze“. Pewna część młodzieży chętnie oddaje się sportowi łyżwiarskiemu. Porą zimową ruch łyżwiarski na Strypie pod kierownictwem prof. Rosego, był ożywiony i z roku na rok coraz więcej widać chętnych w jeździe na łyżwach i w jeździe na saneczkach.

Odbywały się w tym roku piewsze próby jazdy na nartach. Zakład posiada znaczny zapas łyżew, które wypożycza ubogim uczniom a w rb zakupił także parę nart.

Z początkiem wiosny rozpoczęły się wycieczki naukowe w okolice Buczacza a mianowicie do Cwitowy, Medwedowiec, Pyszkowiec, Rukomysza, Trybuchowiec i Żyżnomierza. Wycieczek tych pod przewodnictwem nauczycieli zwłaszcza geografii i historii naturalnej odbyło się 34, a brało w każdej udział przeciętnie 20. uczniów. W porze odpowiedniej w czasie pauz zabawiała się młodzież na podwórzu gimnazjalnem.

Dnia 29. maja b. r. odbyła się wycieczka całego gimnazjum do Sorok.

Młodzież pod przewodnictwem, swych gospodarzy klas we wzorowym porządku udała się do lasu sorockiego 6 klm. od Buczacza oddalonego i tu podzielona na grupy zabawiała się ochoczo na polankach leśnych stając klasami do zawodów w mocowaniu się, biegu, w rzutach piłką, a zwycięzców obdarowano skromnymi upominkami.

Po skromnym posiłku złożonym z chleba, masła, bryndzy, mleka, uszykowawszy się w pochód powróciła młodzież zadowolona do domu.

W czasie feryi udaje się grupa młodzieży pod przewodnictwem nauczycieli do Lwowa na jarmark wyrobów krajowych, który odbędzie się w czasie od 15. czerwca do 31. sierpnia b. r., a wobec różnych ulg dla wycieczek zbiorowych uczniów (Rozp. R. S. Kr. z dnia 3. czerwca 1911 l. 7613.) należy się spodziewać, że powyższa wycieczka wpłynie bardzo dodatnio na umysł młodzieży i dlatego wskazaną byłoby rzeczą, ażeby z wycieczki tej korzystała jak największa ilość młodzieży.

VII. Ważniejsze rozporządzenia Władz szkolnych.

1. C. k. Rada szkolna krajowa reskr. z dn. 3. lut. 1911 l. 1683/IV zarządza aby nie wydawano duplikatów półrocznych wykazów cenzur.

2. Prezydyum c. k. Rady szkolnej kraj. okólnikiem z dn. 15. lut. 1911 l. 429/Pr. poleca w sprawie uprawiania gier i zabaw przypomnieć uczniom treść § 26. przepisów szkol. i wyjaśnić niestosowność należenia do towarzystw przeznaczonych dla ludzi starszych i niezawisłych, stanowiących niekiedy towarzystwo dla nich zgoła niewłaściwe, zwłaszcza że bywają przytem wciągani do rzeczy nie dających się pogodzić z obowiązkami uczniów a sposób uprawiania sportów wyczerpujący nad miarę ich młode siły i pochłaniający zbyt wiele czasu, który powinien być obrócony na naukę, przynosi nieraz wprost szkodę ich zdrowiu i postępom.

3. Zarządzenie przeszłoroczne, dotyczące feryi szkolnych, unormowane na rs. 1911 zostało reskr. min. z dn. 30. marca 1911. l. 8.661 o tyle zniesione, że I. półrocze rs. 1911/12 ma się zakończyć w dniu 31. stycznia 1912, II. półr. rozpocznie się 1. lutego, oba te dni jednak będą wolne od nauki.

Ferye Świąt B. N. rit. kat. mają trwać w Galicyi wsch. od dnia 22—27. grudnia 1911., a, rit. gr. od 5—10 stycznia 1912; zaś ferye Świąt Wkn. rit. kat. i gr., od środy Wielk. tygodnia do środy po niedzieli Wkn. włącznie.

4. C, k. Rada szkolna krajowa okólnikiem z dn. 3. czerwca b. r. l. 7.613/IV podnosi znaczenie i wielką doniosłość kulturalną i ekonomiczną jarmarku wyrobów krajowych, który ma się odbyć we Lwowie w czasie od 15. czerwca do 31. sierpnia br. i tak pisze:

„Komitet jarmarku w zrozumieniu, że pracą nad odrodzeniem ekonomicznem kraju wtedy dopiero liczyć może na pomyślne wyniki, gdy społeczeństwo całe od podstaw przejmie się ukochaniem tego wszystkiego, co kraj wytwarza pragnąłby przede wszystkim młodzieży szkolnej przedstawić owoce przemysłu rodzinnego. W tym celu urządza Komitet w czasie jarmarku obok innych godziwych atrakcyi także wykłady popularne o różnych gałęziach przemysłu, illustrowane zapomocą świetlnych obrazów a pragnąc, aby cel dydaktyczny wobec młodzieży mógł być w zupełności osiągnięty, odwołuje się do pomocy i współdziałania czynników wychowawczych“. Wskutek tego c. k. Rada szkolna krajowa wyraża życzenie, aby zakłady wychowawcze publiczne i prywatne urządzały gremialne wycieczki młodzieży na ten jarmark pod kierownictwem nauczycieli.

VIII. Kronika zakładu.

Po przeprowadzeniu egzaminów wstępnych do klasy I, dnia 30. czerwca i 1. lipca i dnia 1. września 1910 rozpoczął się rok szk. dnia 3. września uroczystem nabożeństwem w kościele parafialnym.

Z początkiem i w ciągu roku wpisano 650 uczniów (i uczenie), między tymi 74 prywatystów i prywatystek.

W dniu 9. września i 19. listopada odbyło się żałobne nabożeństwo za spokój duszy ś. p. cesarzowej Elżbiety, a dnia 4. października uroczyste nabożeństwo z okazji Imienin Najjaśniejszego Pana i z okazji 80-letniej rocznicy Jego urodzin w kaplicy gimnazyalnej, a 3. października o godz. 6. wieczorem w synagodze dla uczniów wyznania mojżeszowego.

Dnia 12. listopada święcił zakład uroczystość swojego Patrona św. Jozefata.

Dnia 11. grudnia 1910. urządziła młodzież wieczorek ku czci wieszczki Adama, a dnia 6. kwietnia br. obchód 50-letniej rocznicy śmierci wieszczki Tarasa Szewczenki. Czysty dochód z wieczorku Mickiewiczowskiego w całości z Szewczenkowskiego w połowie przeznaczono na kolonję wakacyjną.

Do spowiedzi i komunii św. przystępowała młodzież 3 razy w ciągu roku i odprawiła 3 dniowe rekolekcyje od 8—10 kwietnia.

Egzorty rekolekcyjne dla uczniów obrządku gr. kat. wygłosił ks. Sokołowski Sofron z zakonu OO. Bazylianów.

Egzamin dojrzałości w terminie zimowym odbył się w czasie od 6—8. listopada. Piśmienny egzamin dojrzałości w terminie głównym brs. przeprowadzono w dniach od 22—24. maja, a ustny od 13—19. czerwca pod przewodnictwem delegata Aleksandra Frąckiewicza, dyr. c. k. gimnazjum w Brzeżanach.

Dnia 28. czerwca odprawiono w kaplicy gimn. żałobne nabożeństwo za spokój duszy śp. cesarza Ferdynanda.

Rok szkolny zakończono dnia 30. czerwca dziękczynnem nabożeństwem w cerkwi OO. Bazylianów i rozdaniem świadectw rocznych, poczem przeprowadzono egzamina wstępne do kl. I. w terminie przedwakacyjnym.

IX. Pomoc dla ubogich uczniów.

A. Dochód:

1. Pozostałość kasowa z r. 1909/10	431 K 54 h
2. Przy wpisach i egzaminach pryw. w rs. 1911.	
wpłynęło:	
a) z drobnych datków	143 „ 10 „
b) znaczniejsze datki złożyli:	
WP. Dr Ausschnitt Izydor	12 K 80 h
„ Besner	7 „ — „
„ Burzyński Miecz.	3 „ 46 „
Przew. ks. Rudnicki	10 „ — „
WP. Schor	16 „ — „

Do przeniesienia 623 K 84 h

	Z przeniesienia	623 K 84 „
Przew. ks. Skwirczyński	5 K — h	
WP. H. Soniewickij	3 „ — „	
„ Sowiński	5 „ — „	62 K 20 h
3. Ze składek na egzortach w rs. 1911		108 „ 26 „
4. Procent od fund. lokow. na książ. pow. Kasy O. Nr. 2 395.		25 „ — „
Razem		<u>770 K — h</u>

B. Rozchód:

1. Zakupno książek i przyborów naukowych .	114 K 80 h
2. „ mundurków i obuwia	230 „ — „
3. Zapomogi w gotówce	60 „ — „
Razem	<u>404 K 80 h</u>

Zestawienie:

A. Dochód	770 K — h
B. Rozchód	404 „ 80 „
Pozostaje	<u>365 K 20 „</u>

Wszystkim P. T. Ofiarodawcom składu Dyrekcyja po-
dziękowanie.

Bursa im. Adama Mickiewicza

istnieje od roku 1902. i ma na celu założenie internatu dla ubogich uczniów gimnazyalnych. Fundusz Towarzystwa obok zapisu śp. Platnerowej składającego się z domu parterowego i 2000 koron w gotówce, na czem cięży dożywocie pani Rybczewskiej, zasilają prawie wyłącznie wkładki członków, których w tym roku jest 30.

Wydział Towarzystwa wspiera ubogich uczniów zapomogami w gotówce i dostarczaniem ubrania, a nadwyżkę dochodów umieszcza na książkę powiatowej Kasy oszczędności w Buczaczu nr. 1087, aby je użyć w odpowiedni czas na otwarcie internatu. Stan gotówki wynosił z końcem czerwca 1911 roku kwotę 3.239 Kor. 78 hal.

Ponieważ śp. drowi Krzyżanowskiemu po myśli ostatniej woli śp. Platnerowej, przysługiwało prawo mianowania swojego następcy w charakterze kuratora fundacyi, przeto dr. Krzyżanowski na jednym z posiedzeń wydziału Bursy przełał swoje prawa i obowiązki kuratorskie na dyrektora gimnazyalnego Franciszka Zycha, który obowiązki te objął.

Ruskie Towarzystwo »Pomoc szkolna«

udzielało tak samo jak w latach poprzednich wsparcia uczniom obrządku gr. kat. i gromadziło fundusze na budowę własnego domu. Fundusz zebrany dotychczas w gotówce wynosi przeszło 6000 Kor., a nadto ma Towarzystwo plac budowlany wartości około 3000 Kor.

Bursa ludowa im. Bartosza Głowackiego

weszła w życie z dniem 1. września 1904. dzięki staraniom buczackiego Koła T. S. L. i p. Łabęckiego, dyr. szkoły wydziałowej, działającego imieniem tego Koła.

Zadaniem tej bursy jest pomoc materyalna i opieka moralna nad młodzieżą polską zwłaszcza włościańską, uczęszczającą do gimnazyum i do szkoły wydziałowej. Dzięki poparciu społeczeństwa rozwijała się ta instytucya z każdym rokiem coraz bardziej — a w maju b. r. nabyła na własność piękną realność, składającą się z dużego ogrodu i dwu budynków: W jednym piętrowym, mieszczą się wychowankowie — a drugi, parterowy, przeznaczony na gospodarstwo, jadalnię wspólną i infirmerię.

W roku szkolnym 1910/11 znalazło w internacie utrzymanie 42. wychowanków — 38. z gimnazyum i 4. ze szkoły wydziałowej — za opłatą miesięczną 12 do 24 Kor., a 3. miało miejsca bezpłatne. Bursą zarządza od 1. grudnia 1909 r. ks. Józef Wrucha, katecheta gimn., który również sprawuje nadzór moralny przy pomocy prof. Adama Pichora i innych członków grona nauczycielskiego.

Bursa wieśniacza

pod zarządem filii ruskiego Towarzystwa pedagogicznego utrzymywała 28. uczniów za przeciętną opłatą miesięczną po 15 Kor.

Nadzór nad uczniami sprawował akademik, słuchacz praw wraz z członkami wydziału a do pomocy uczniom utrzymywano bezpłatnie trzech instruktorów, jednego z VIII, jednego z VI, a jednego z IV. klasy. Zachowanie się wychowanków w bursie kontrolowali, katecheta ks. kan. Adrian Dobrzański, prof. Włodzimierz Maślak i prof. Platon Łuszczyński.

Towarzystwo »Russkaja Bursa« w Buczaczu.

mieści się w domu własnym przy ulicy Grunwaldzkiej. Wychowanków liczy 54. Z tych 10 uczniów uczęszcza do gimnazjum, 44 uczęszcza do szkół ludowych, między nimi jest jednak 32 uczniów prywatnie się uczących.

Najwyższa opłata miesięczna wynosi 30 K, najniższa 6 K, bezpłatnych uczniów 2.

Bursą zarządza „Komitet“, którego prezesem jest Dr Mogilnicki a prócz tego jest jeszcze dwóch prefektów.

Bursa żydowska.

Założona i utrzymywana przez Towarzystwo o tej samej nazwie mieści się we własnej realności, składającej się z domu o 6 ubikacjach i ogrodu. W bieżącym roku szkolnym, a trzecim roku swego istnienia, dała przytułek 20 uczniom za opłatą miesięczną od 8—30 K.

Stosunki materialne instytucji dzięki ofiarności obywateli tutejszych i okolicznych nieco się poprawiły — towarzystwo liczy obecnie około 200 członków.

Aby ułatwić wychowankom mniej zdolnym przygotowanie się na lekcję szkolną, stworzył zarząd bezpłatną pomoc lekcyjną, udzielaną przez absolwentów tutejszego gimnazjum.

W miesiącach letnich wychowankowie w czasie wolnym od nauki zajmowali się uprawą ogrodu i odbywali wycieczki.

Przewodniczącym towarzystwa był prof. Palek, a administrację i opiekę pedagogiczną sprawowali przewodniczący, prof. dr. Lilien i c. k. oficyał sądowy Zygmunt Kok.

Kolonia wakacyjna w Podsobniu.

Na rzecz tej pożytecznej instytucji i w tym roku zebrał się znaczny fundusz a mianowicie:

- a) czysty dochód z wieczorku Mickiewiczowskiego 236·55 K
 b) część dochodu „ Szewczenkowskiego 60— „
 c) część dochodu „ urzązonego przez
 uczenice pryw. seminarjum naucz. 21·52 „

Razem 318·07 K

Z tego 300 K przesłano Zarządowi główn. T. N. S. W. a reszta t j. 18 K 07 h pozostaje na rok następny.

W tym roku pomimo, że według statutu Kolonii tylko za każdych 100 K złożonych na rzecz tej instytucji może być przyjęty 1 uczeń, przecież Zarząd główny przyjął 4 uczniów, którzy w Podsobniu spędzą wakacje.

Fundacya im. śp. Jana Oberca em. c. k. kapitana obrony krajowej.

Kiedy przez długi szereg lat zaznaczano na tem miejscu, że fundacya ta z powodu przeszkód prawnych nie weszła jeszcze w życie, to obecnie nadmienić należy, że c. k. Namiestnictwo, jako najwyższa władza fundacyjna w kraju zatwierdziło reskryptem z dnia 25. maja 1911. l. XIII. b. 202/4 tymczasowy akt fundacyjny, zezwalający na wprowadzenie fundacji tej tymczasowo w życie według następujących zasad:

I. Fundacya ta nosić będzie nazwę: „Fundacya im. śp. Jana Oberca, em. c. k. kapitana obrony krajowej“.

II. Jej majątek zakładowy stanowią obecnie następujące w kasie krajowej przechowane na imię fundacji zawinkulowane walory, a mianowicie:

a) 4⁰/₀ listy zastawne gal. Banku krajowego S. II. Nr. 2384 na 200 K, S. III. Nr. 10804 na 1000 K, S. IV. Nr. 3459 na 5000 K, S. V. Nr. 537704, 2645, 4822, 5349, 5958 i 8284 po 10000 K — razem nominalnej wartości 76200 K z pierwszymi kuponami płatnymi 30-go czerwca 1911 r.

b) 4⁰/₀ listy rentowe S. A. od Nr. 2585 do włącznie 2590 i od Nr. 2605 do włącznie 2624 po 50 K — S. B. od Nr. 3783 do włącznie 3789 — po 100 K, S. t. Nr. 1304, 1305 po 500 K, S. E. Nr. 768 na 2000 K — razem imiennej wartości 6000 K z pierwszymi kuponami płatnymi 1. października 1911 tudzież

c) książeczka gal. Banku krajowego Nr. 31074 na 59 K 08 hl.

III. Nadwyżki dochodów, nadzwyczajne i przypadkowe dochody będą wcielane do majątku zakładowego i jak cały ten majątek będą lokowane w sposób, w jaki podług każdorazowych przepisów majątki małoletnich lokowane być mogą.

IV. Czyste stałe dochody użyte będą na sprawienie ubrania i obuwia dla biednych a pilnych i moralnych uczniów i uczenie religii chrześcijańskiej bez różnicy narodowości (polskiej i ruskiej) uczęszczających do szkół publicznych w Buczaczu, a mianowicie połowa tych czystych dochodów dla młodzieży uczęszczającej do c. k. gimnazyum, jedna czwarta część dla uczęszczającej do szkół ludowych męskich, a jedna czwarta dla dziewcząt, uczęszczających do szkół ludowych żeńskich.

V. Sprawienie ubrania i obuwia, a dla uczniów gimnazjalnych całkowitego przepisanego umundurowania, tudzież wybór uczniów względnie uczenie, którym odzież lub obuwie sprawione być mają, należy do Dyrekcyi odnośnego zakładu naukowego (art. IV.), która prawo to i obowiązek wykonywać ma po poprzednim porozumieniu się z całym gronem nauczycielskiem.

VI. Rozdawnictwo (art. V.) odbywać się ma dwa razy do roku t. j. w jesieni i na wiosnę.

VII. Dyrekcyje zakładów naukowych w Buczaczu t. j. Dyrekcyja c. k. gimnazyum i Dyrekcyje szkół ludowych męskich i żeńskich obowiązane są urządzać co rok w dniu przez nie oznaczonym mającym a wolnym od nauki przy współudziale młodzieży do zakładów naukowych w Buczaczu uczęszczającej za spokój duszy śp. Fundatora nabożeństwo żałobne w kościele rzym.-kat. i w gr.-kat. cerkwi w Buczaczu.

VIII. Zarząd tej fundacyi i wykonywanie wszelkich z nim połączonych czynności należy do Wydziału krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem księstwem krakowskiem.

IX. Z początkiem każdego roku szkolnego Wydział krajowy zawiadomi Dyrekcyje wymienionych w art. IV. zakładów naukowych w Buczaczu o przypadającej do ich rozporządzalności kwocie na dany rok szkolny, następnie z kwot tych wypłaci każdej poszczególniej Dyrekcyi celem rozdawnictwa dwie trzecie w jesieni, a jedną trzecią na wiosnę (art. VI.).

X. Z końcem każdego roku szkolnego najpóźniej do końca

lipca każdego roku Dyrekcye zakładów naukowych w Buczaczu obowiązane są złożyć Wydziałowi krajowemu szczegółowe sprawozdanie z czynności rozdawnictwa w ubiegłym roku szkolnym.

XI. Podług powyższych zasad fundacya wchodzi w życie od roku szkolnego 1911/1912, dochody (art. IV.) do tego czasu wpływają do majątku zakładowego (art. II.).

XII. Z chwilą definitywnego ukonstytuowania fundacyi ten tymczasowy akt fundacyi utraci swą moc obowiązującą, a natomiast wejdzie w życie definitywny akt fundacyjny.

VIII. We wszystkich sprawach aktem tym nieokreślonych należy zastosować każdoczesne ogólne w tym względzie obowiązujące przepisy.

XIV. C. k. Namiestnictwo galicyjskie wykonywać będzie względem tej fundacyi wszystkie prawa i obowiązki najwyższej w kraju władzy fundacyjnej także w czasie obowiązywania tego tymczasowego aktu fundacyjnego.

XV. Ten tymczasowy akt fundacyjny zeznaje się w siedmiu egzemplarzach, z których jeden przeznaczony jest dla c. k. Namiestnictwa, drugi dla Wydziału krajowego, trzeci dla Dyrekcji c. k. gimnazjum w Buczaczu, czwarty dla Dyrekcji 3-klasowej szkoły wydziałowej męskiej, połączonej z 4-klasową szkołą pospolitą, piąty dla Dyrekcji 3-klasowej szkoły wydz. żeńskiej, połączonej z 4-kl. szkołą posp., szósty dla Dyrekcji 4-kl. szk. posp. żeńskiej, siódmy dla Dyrekcji szk. 4-kl. posp. męskiej.

	W K L A S I E					
	Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb
Z przeniesienia	31	28	4	9	—	6
Lat 13 miało	8	3	7	13	4	9
„ 14 „	6	3	13	9	7	5
„ 15 „	1	2	6	2	17	16
„ 16 „	—	—	7	—	8	4
„ 17 „	—	—	—	—	4	4
„ 18 „	—	—	—	—	—	—
„ 19 „	—	—	—	—	—	—
„ 20 „	—	—	—	—	—	—
„ 21 „	—	—	—	—	—	—
„ 22 „	—	—	—	—	—	—
„ 23 „	—	—	—	—	—	—
7. Klasyfikacya:						
a) Z końcem roku szkolnego 1910/11						
Chlubnie uzdolnionych	1 ¹	—	4 ³	4 ²	1 ²	1
Uzdolnionych	26	24	16 ⁵	15 ⁴	21 ¹	24 ²
Na ogół uzdolnionych	9 ¹	7 ¹	7 ³	10 ⁴	9	8
Do egzaminu popraw. przeznaczono	2	—	1 ¹	2	1	3 ¹
Nieuzdolnionych	8	5 ¹	9	2	8	7 ³
Do egzaminu zupeł. przeznaczono	—	—	—	—	—	1
Razem	46 ²	36 ²	37 ¹²	33 ¹⁰	40 ²	41 ⁶
b) Odnosnie do roku szk. 1909/10:						
Egzamin popr. składać pozwolono	2 ¹	1	—	3 ¹	0 ¹	—
Złożyło egzamin z post. dost.	2 ¹	1	—	3 ¹	0 ¹	—
„ „ „ „ „ niedostat.	—	—	—	—	—	—
Ostateczny zatem wynik klasyfikacyi						
z roku szkolnego 1909/10:						
Chlubnie uzdolnionych	1 ²	2 ¹	2	1 ³	3	2
Uzdolnionych	29 ³	18 ⁴	28 ³	31 ³	26 ¹	21
Na ogół uzdolnionych	3 ¹	8 ¹	8	9 ¹	14 ¹	6 ¹
Nieuzdolnionych	16 ¹	13	5 ¹	6	10	9
Razem	49 ⁷	41 ⁶	43 ⁴	47 ⁷	53 ²	38 ¹
8. Opłaty szkolne:						
Opłatę szkolną złożyło w I. półroczu	37 ¹	30 ³	8 ⁶	13 ⁶	13 ²	23 ²
„ „ „ „ „ II. „	19 ²	13 ¹	15 ²	5 ³	13	18 ¹
Od całej opłaty szk. uwolnionych „ było:						
w I. półroczu	19 ³	15 ⁵	31 ⁸	25 ⁵	36 ³	26 ⁸
w II. „	27	23	22 ¹⁰	28 ⁷	27 ³	26 ⁵
Opłata wynosiła w I. półroczu koron	1140	990	420	570	450	750
„ „ „ „ „ II. „ „	630	450	510	240	390	570
Razem .	1770	1440	930	810	840	1320

W K L A S I E									Ogółem
IVa	IVb	Va	Vb	VIa	VIb	VII	VIIIa	VIIIb	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	78
—	—	—	—	—	—	—	—	—	44
12	7	—	—	—	—	—	—	—	62
17	5	5	6	—	2	—	—	—	79
10	9	6	10	7	7	—	—	—	68
3	6	5	6	5	9	8	—	—	50
3	6	8	5	7	3	14	3	4	53
—	—	3	4	2	3	14	11	3	40
—	—	—	—	3	2	3	6	9	23
—	1	—	—	—	2	1	3	3	10
—	—	—	—	—	—	1	3	1	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	2	3	5	2	1	2	5	3	42 ^s
27 ²	10	15	17 ⁴	14 ¹	14 ¹	18	22 ²	12	275 ²²
5	5	—	—	—	—	—	—	—	60 ⁹
3	4	5	4	5	5	7 ¹	4	2	48 ³
2 ¹	13	4 ¹	5	2	5 ²	4 ¹	1	3	78 ⁹
—	—	—	—	1 ²	3 ¹	3	1	—	9 ³
45 ³	34	27 ¹	31 ⁴	24 ³	28 ⁴	41 ⁴	26	20	512 ⁵⁴
						VIIa	VIIb	VIII	
1 ¹	—	2 ²	5 ¹	6 ²	2	6	5	3	36 ⁹
1	—	2 ²	5 ¹	6 ²	2	6	3	3	34 ⁸
0 ¹	—	—	—	—	—	—	2	—	2 ¹
5	3	2	—	4	2	2	3	1	33 ⁶
12 ³	21 ²	24 ²	28 ²	16 ²	21 ²	23 ¹	16	32	346 ²⁸
5 ²	3 ²	—	—	—	—	—	—	—	56 ⁹
8 ¹	4 ²	11	7	4	1	1	5	2	92 ⁵
30 ⁶	31 ⁶	37 ²	35 ²	24 ²	24 ²	26 ¹	24	35	527 ⁴⁸
						VII	VIIIa	VIIIb	
9 ¹	13	12 ³	11 ²	6	10 ³	9 ¹	4	7	205 ³⁰
18 ³	19	10 ⁴	8 ⁴	6 ²	18 ²	15 ¹	8	5	190 ²⁶
37 ²	23	20	22 ²	23 ³	22 ¹	36 ⁵	22	14	371 ⁴⁵
27	15	17	23	18 ¹	10 ²	26 ³	18	15	312 ²⁸
300	390	450	390	180	390	300	120	210	7050
630	570	420	360	240	600	480	240	150	6480
930	960	870	750	420	990	780	360	360	13530

	W K L A S I E					
	Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb
Taksy wstępne wynosiły koron . . .	176·40	176·40	25·20	33·60	37·80	33·60
Datki na zbiory naukowe „	120	106	106	98	108	118
Taksy od duplikatów świadectw koron	8	6	4	10	6	4
Razem koron	304·20	288·40	35·20	141·60	151·80	155·60
9. Frekwencja na przedmioty nadobowiązkowe i względnie obowiązkowe:						
Religia mojżeszowa	18	16	14	7	11	30
Język ruski	11	11	12	7	19	4
Historia kraju rodzinnego	46	35	—	—	40	44
Śpiew: oddział I.	7	5	6	4	3	1
„ „ II.	—	—	—	—	4	3
Kaligrafia: oddział I.	46	35	—	—	—	—
Gimnastyka	21	15	16	11	11	14
10. Stypendya:						
Pobierało stypendya z fundacyi:						
a) Monasterzyckiej po 200 koron . . .						
b) Bezimiennej po 300 koron						
c) Macierzy polskiej po 300 koron . .						
d) Głowińskiego po 315 koron						
e) Z nadwyżek karnych po 300 kor.						
f) Krakowskie rekordonowe po 315 K						
Ogólna liczba stypendystów						
Ogólna kwota stypendystów koron . .						

W K L A S I E									Ogółem
IVa	IVb	Va	Vb	VIa	VIb	VII	VIIIa	VIIIb	
21— 98 6	— 72 4	21— 70 2	12·60 74 2	8 40 66 4	12 60 70 2	4·20 102 4	4·20 52 4	— 42 12	567— 1302 78
125—	76	93—	88 60	78 40	84 60	110·20	60·20	54	1947—
1	21	7	14	3	16	19	6	8	191
21	4	3	10	6	8	6	3	6	129
49	34	—	—	24	27	41	26	20	386
9	—	—	—	—	—	—	—	—	35
—	1	2	4	4	1	6	1	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	81
21	5	10	10	19	—	6	7	7	173
				—	—	—	—	—	—
				—	—	—	—	1	1
				1	—	—	—	—	1
				—	—	—	2	—	2
				—	—	1	—	—	1
				—	—	1	—	—	1
				1	—	2	2	1	6
				300	—	615	630	300	1845 K

XI. Klasyfikacya uczniów za rok s. 1911.

KLASA Ia.

Chlubnie uzdolnieni:

1. Słowiński Wiktor.

Uzdolnieni:

2. Bęben Stanisław	15. Hryhorowicz Emil
3. Bereza Leon	16. Jacuk Eustachy
4. Biały Józef	17. Jacuk Michał
5. Brandes Mendel	18. Jurman Henryk
6. Eisler Rudolf	19. Kijowski Stanisław
7. Ellner Jeruchim	20. Kokol Zygmunt
8. Engelstein Adolf	21. Kränzler Fabius
9. Fleischmann Jakób	22. Liebreich Leon
10. Fried Wilhelm	23. Łomnicki Konstanty
11. Fuławka Władysław	24. Machowski Stanisław
12. Gilsohn Bernhard	25. Markiewicz Edward
13. Gulak Michał	26. Ostrowski Aleksander
14. Hirschhorn Saul	27. Rybicki Ludwik

Na ogół uzdolnieni:

28. Bäcker Bernhard	32. Komorowski Adam
29. Eisler Erazm	33. Osiadacz Wiktor
30. Füllenbaum Emil	34. Pawłyszyn Aleksy
31. Griffel Józef	35. Popper Salmen
	36. Doszla Józef.

Do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono dwu uczniów. Nieuzdolnionych 8.

KLASA Ib.

Uzdolnieni:

1. Albrecht Heinrich	2. Bezner Norbert

3. Dancewicz Tadeusz	14. Samet Lorenz
4. Fränkel Heinrich	15. Schneier Hirsch
5. Mroczkowski Franciszek	16. Schumer Juda
6. Neumann Achice Heinrich	17. Schwarz Michel
7. Neumann Israel	18. Sidorowicz Emanuel
8. Olinger Max	19. Stilman Józef
9. Ostrowski Józef	20. Tischler Herman
10. Pendzej Onufry	21. Trauner Heinrich
11. Płasił Michał	22. Tywoniak Bazyli
12. Ravy Kazimierz Stanisł.	23. Zajączkowski Maryan
13. Rajczakowski Józef	24. Zarówny Józef.

Na ogół uzdolnieni:

25. Brück Herman	29. Słocki Władysław Winc.
26. Orzelski Kazimierz	30. Ukryn Włodzimierz Nestor
27. Salewicz Bronisław Zyg.	31. Wąsik Emil Józef
28. Siewiński Roman Włodz.	32. Pacześniowski Maryan (pr.)

Nieuzdolnionych uczniów 5.

KLASA IIa.

Chlubnie uzdolnieni:

1. Baduki Stanisław	4. Halpern Rachela (pryw.)
2. Burzyński Stanisław	5. Hełczyńska Stan. (pryw.)
3. Gottfried Paulina (pryw.)	6. Jankowski Stanisław
7. Oleksyn vel Chabal Jan.	

Uzdolnieni:

8. Aschkenazy Ephroim	17. Kizimowicz Zenon
9. Bereza Bohdan	18. Kokol Artur
10. Bielecki Stanisław	19. Kryształowicz Dominik
11. Biener Rachmiel	20. Lewicki Feliks
12. Chymiakowski Tadeusz	21. Matłachowski Jakób
13. Czeżowski Edward	22. Müller Malwina (pryw.)
14. Fränkel Paulina (pryw.)	23. Pacześniowski Jan (pryw.)
15. Frucht Helena (pryw.)	24. Romanowski Julian
16. Herzig Anna (pryw.)	25. Schimmer Seweryn

26. Słoński Ostoja Józef	28. Wojtowicz Mikołaj
27. Storożyński Jan	29. Zirler Israel
30. Zych Władysław	

Na ogół uzdolnieni:

31. Andermann Meier	35. Kobryń Stanisław
32. Augapfel Bernhard	36. Komorowski Tadeusz
33. Elenstein vel Glück Dorn (pr.)	37. Kozar Józef
34. Grossman Amalia (pryw.)	38. Löwenthal Bronisł. (pryw.)

Do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 2 uczniów.
Nieuzdolnionych 9 uczniów.

KLASA IIB.

Chlubnie uzdolnieni:

1. Neufeld Sara (pryw.)	4. Schwarz Hersch
2. Nussenbaum Amalie (pryw.)	5. Stasiew Michał
3. Ostrowski Adolf	6. Żyromski Teodor.

Uzdolnieni:

7. Berger Chanania	16. Łehkij Piotr
8. Biłan Piotr	17. Nagelberg Wittie Ruchel (pr.)
9. Cependa Konstanty	18. Pohorille Marcus
10. Cicholski Stefan	19. Połutrenka Józef
11. Hirschhorn Max	20. Reifeisen Saul
12. Hersas Chaje (pryw.)	21. Rot vel Wolfthal Paulina (pryw.)
13. Huk Jarosław Michał	22. Ruciński Maryan
14. Krowicki Antoni Wł.	23. Silbers Gele Lea (pryw.)
15. Kwaśnica Jan	24. Szafranski Włodzimierz
25. Wildman Salamon Abraham	

Na ogół uzdolnieni:

26. Fiala Leonard	31. Mann Anna (pryw.)
27. Głowacki Piotr	32. Palczyński Erazm
28. Hecht Paulina (pryw.)	33. Pines Berta (pryw.)
29. Krzyżanowski Stefan	34. Pohorilles Isidor
30. Lasota Wojciech	35. Schneigert Józef H. Zyg.

36. Schnörch Jan	38. Staruszeński Leon Michał
37. Schönberg Berta (pryw.)	39. Zieliński Józef.

Do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 2 uczniów.
Nieuzdolnionych 2 uczniów.

KLASA IIIa.

Chlubnie uzdolnieni:

1. Bäcker Markus	2. Andermanówna Beila (pryw)
3. Szlafirówna Paulina (pryw.).	

Uzdolnieni:

4. Augapfel Osias	14. Katz Wilhelm
5. Babiak Michał	15. Kohn Jerzy
6. Bekisz Józef	16. Korczyński Kornel
7. Burczycki Jerzy	17. Kuczma Jan
8. Hecht Moritz	18. Maryniewicz Jerzy
9. Hirschhorn Jakób	19. Mogilnicki Włodzimierz
10. Hrehoryszyn Mikołaj	20. Pryjmak Mirosław
11. Jacuk Józef Franciszek	21. Rużycki Atanazy
12. Jagnycz Mateusz	22. Rybaczuk Józef
13. Jurman Israel Leib	23. Sowa Michał
24. Topolnicki Mikołaj.	

Na ogół uzdolnieni:

25. Bilski Michał	29. Kitel Paweł
26. Brogowski Ryszard Jan	30. Kostecki Antoni
27. Janicki Eustachy	31. Kostecki Jan
28. Kitel Jan	32. Kozoswyt Jan
33. Morasiewicz Władysław.	

Do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 1 ucznia.
Nieuzdolnionych 8 uczniów.

KLASA IIIb.

Chlubnie uzdolnieni:

1. Waiss Mikołaj.

Uzdolnieni:

2. Feld Majer	15. Nürnberg Eliasz
3. Friedmann Joachim	16. Nürnberg Leon Dawid
4. Goldberg Leiser	17. Ostrowski Jan
5. Galiger Lea (pryw.)	18. Rudolf Anczel
6. Herschkowitz Adolf	19. Schapira Izydor
7. Hirschhorn Uszer	20. Segal Dawid
8. Iwaskiewicz Włodzimierz	21. Seifer Bernhard
9. Kaphan Anna (pryw.)	22. Sommerstein Cwi
10. Kornblük Israel	23. Sonnenklar Hersch
11. Kostałowski Jan	24. Spiegel Nathaniel
12. Krzyżanowski Włodzim.	25. Wities Bernhard
13. Lewicki Wacław	26. Wolanin Władysław
14. Litwin Ludwik	27. Zajączkowski Jan.

Na ogół uzdolnieni:

28. Arno'd Józef	32. Nussenbaum Fabian
29. Huzar Józef	33. Schächter Henryk
30. Łopuszański Leopold	34. Sternschuss Chune
31. Müller Max	35. Syneńskij Mikołaj.

Do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 4 uczniów.
Do egzaminu uzupełniającego przeznaczono 1 ucznia. Nieuzdolnionych 10 uczniów.

KLASA IVa.

Chlubnie uzdolnieni:

1. Kędzierski Adam	5. Kuliczkowski Jan
2. Kipryan Włodzimierz	6. Puzkarski Piotr
3. Kolankowski Eugeniusz	7. Reis Zygmunt Feliks
4. Kos Eustathius	8. Rudnicki Kazimierz

Uzdolnieni:

9. Baczyński Jan	12. Doreczak Franciszek
10. Biliński Teofil Michał	13. Drozdowski Romuald
11. Domazar Julian	14. Fiałowski Józef

15. Gan Piotr	26. Lewicki Jan Kanty
16. Hrycej Andrzej	27. Łepkij Andrzej
17. Jacyk Aleksander (pryw.)	28. Łucyk Piotr
18. Jacyk Roman	29. Nawrocki Józef
19. Kokol Władysław	30. Odzieżyński Emilian
20. Kołban Stefan	31. Siewiński Maryan
21. Konopada Michał	32. Turczański Kazimierz
22. Korol Antoni	33. Turczański Tadeusz Ign.
23. Kraft Ludwik Bronisł.	34. Uhryn Michał
24. Kulesza Emil	35. Wolański Władysław (pr.)
25. Kułacz Filip	36. Zacharczyszyn Józef
37. Zawałykut Bazyli.

Na ogół uzdolnieni :

38. Bednarski Antoni	40. Korczyński Bolesław
39. Dudziec Franciszek	41. Kuziów Aleksy
42. Stawarz Franciszek.

Do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 2 uczniów.
Nieuzdolnionych 3 uczniów publicznych i 1 prywatysta.

KLASA IVb.

Chlubnie uzdolnieni :

1. Kiedyk Bazyli	2. Zufrucht Abraham Chaim J.

Uzdolnieni :

3. Brecher Berl Tobias	8. Kaufmann Edward Heinrich
4. Goldstein Pinkas Leizor	9. Petersil Józef
5. Goliger Leiser Hersch	10. Sommerstein Chaim Itzik
6. Iger Meschulim Chaim	11. Wagschal Selig Samuel
7. Jurman Isaak Sucher	12. Weiner Chaim Josel.

Na ogół uzdolnieni :

13. Freudmann Mojżesz	15. Kosturkiewicz Franciszek
14. Hindes Wolf	16. Palczyński Leonard
17. Zakrzewski Rudolf.

Do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 4 uczniów.
Nieuzdolnionych 13 uczniów.

KLASA Va.**Chlubnie uzdolnieni :**

1. Grzesiowski Józef	2. Urbański Tadeusz
3. Winiarski Józef.	

Uzdolnieni :

3. Ajdukiewicz Stanisław	10. Gutherz Dawid
4. Bandler Schulim	11. Hełczyński Adam
5. Bereza Włodzimierz	12. Hirschhorn Emanuel
6. Berger Lejsor	13. Kornicki Roman
7. Farbota Jan	14. Kowalów Bronisław
8. Fedorowski Bazyli	15. Rybotycki Tomasz
9. Fränkel Albin	16. Schechter Majer
17. Siewiński Józef.	

Do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 5 uczniów.
Nieuzdolnionych 4 uczniów.

KLASA Vb.**Chlubnie uzdolnieni:**

1. Baluk Jan	3. Maślak Stefan
2. Klar Abraham	4. Rose Zygmunt
5. Słoński Jan.	

Uzdolnieni :

6. Anderman Max	17. Mandel Markus
7. Bogucki Włodzimierz	18. Müller Józef
8. Bring Noel	19. Ostrowski Jan
9. Dobrowolski Hieromin	20. Ostrowski Władysław
10. Frenkel Chaim (pryw.)	21. Rudnicki Nestor
11. Goldstein Dawid	22. Silberschein Moses
12. Goldstein Jacob	23. Soniewickij Jarosław (pr.)
13. Grzybowski Stan. (pryw.)	24. Szkwarok Andrzej
14. Jungfrau Józef	25. Torton Abraham
15. Königsberg Hilel (pryw.)	26. Twerdochleb Władysław
16. Kwasnyca Piotr	27. Werfel Mojżesz.

Do egzaminu poprawczego przeznaczo 4 uczniów. Nieuzdolnionych 4 uczniów.

KLASA VIa.

Chlubnie uzdolnieni:

1. Dobrjanskij Jarosław 2. Lewicki Stefan.

Uzdolnieni:

3. Baranowski Adam	10. Jaworski Józef
4. Bereza Michał	11. Kalkus Władysław
5. Freudmann Israel	12. Kardasz Adolf
6. Friedmann Nataniel	13. Korewicki Józef
7. Futujma Grzegorz	14. Krzyżanowski Michał
8. Hellerówna Chana (prywat.)	15. Majewski Mieczysław
9. Iwasieczko Karol	16. Sulatycki Romuald
17. Znamirowski Piotr.	

Do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 5 uczniów,
do uzupełniającego 1 ucznia publicznego i 2 prywatystów,
nieuzdolnionych 2 uczniów.

KLASA VIb.

Chlubnie uzdolnieni:

1. Kok Izidor.

Uzdolnieni:

2. Hrebeniuk Aleksy	9. Rosenblum Chune
3. Jurmann Paschalis	10. Schechter Chaim
4. Korczyński Michał	11. Siegmann Chaim
5. Krumholz Samuel	12. Sommer Abraham
6. Lehkij Jan	13. Sommerstein Józef
7. Niederle Kazimierz	14. Spierer Isydor
8. Rikower Joel	15. Silberstein Dawid.

Do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 6 uczniów,
do egzaminu uzupełniającego 3 uczniów, nieuzdolnionych
4 uczniów.

KLASA VII.

Chlubnie uzdolnieni:

1. Besner Max	3. Langberg Samuel Mechel
2. Gębarowicz Mieczysław Jan	4. Pohoryles Boruch Jakób
5. Żyromski Julian Waleryan.	

Uzdolnieni:

6. Anderman Chaim	18. Meerengel Paul Henryk
7. Bednarowski Arnold	19. Nacht Salamon Leib
8. Blutreich Heinrich	20. Rosenzweig Ire
9. Chalfon Dawid	21. Schalet Chaim Juda
10. Głowacki Bonifacy	22. Schechner Szymon Hersch
11. Heller Isak Eisig	23. Stilman Abraham Noe
12. Hudziński Władysław	24. Sulatycki Paweł
13. Kimel Gerschon	25. Szypowski Józef
14. Kuryłowicz Roman Bazyli	26. Typkiewicz Mikołaj
15. Kyprian Stefan	27. Zeimer Michał
16. Marszałek Tomasz	28. Alterówna Eugenia (pryw.)
17. Maślak Emilian	29. Andermannówna Est. (pryw.)

Do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 7 uczniów.
Nieuzdolnionych 4 uczniów.

KLASA VIIIa.

Ukończyli klasę z wynikiem dobrym:

1. Banach Józef	11. Jacuk Michał
2. Białowąg Antoni	12. Jaworski Tomasz
3. Błażenko Stefan	13. Judenfreund Jakób
4. Burzyński Franciszek	14. Leibel Josef
5. Czekanowski Michał	15. Majewski Bronisław
6. Fränkel Chaim	16. Mikuła Jan
7. Fränkel Israel	17. Mukaczyński Stanisław
8. Gottwald Stanisław	18. Schor Bernard
9. Grzesiowski Franc. (z odz)	19. Schor Efraim
10. Huzar Michał	20. Wcjtowicz Kazimierz.

Do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 4 uczniów,
do egzaminu uzupełniającego 1 ucznia, stopień drugi 1 ucznia.

KLASA VIIIb.

Ukończyli klasę z wynikiem chlubnym:

1. Drohomirecki Michał	2. Niebieszczanski Olgierd
3. Popiel Jan.	

Z wynikiem dobrym:

4. Alter Johan	10. Łoziński Władysław
5. Dwornicki Wiktor	11. Monastyrskij Włodzimierz
6. Flom Meier	12. Rudiak Sofron
7. Freudenthal Oskar	13. Schneier Isak
8. Füllenbaum Jakób	14. Siwak Jan
9. Hindes Moses	15. Weil Josef.

Do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 2 uczniów.

Stopień drugi otrzymało 3 uczniów.

Świadectwo dojrzałości otrzymali:

z oddziału A.:

1. Banach Józef	10. Huzar Michał.
2. Białowas Antoni	11. Jacuk Michał (z odzn.)
3. Błażenko Stefan	12. Jaworski Tomasz
4. Burzyński Franciszek	13. Judenfreund Jakób
5. Czekanowski Michał	14. Majewski Bronisław
6. Fränkel Chaim	15. Mikuła Jan
7. Fränkel Israel (z odzn.)	16. Mukaczyński Stanisław
8. Gottwald Stanisław	17. Schor Bernard (z odzn.)
9. Grzesiowski Franc. (z odzn.)	18. Schor Efraim
19. Wojtowicz Kazimierz	

1 uczeń odstąpił od egzaminu.

Z oddziału B.:

1. Alter Johan	8. Łoziński Władysław
2. Drohomirecki M. (z odzn.)	9. Monastyrskij Włodzimierz
3. Dwornicki Wiktor	10. Niebieszczanski Olgierd (z odzn.)
4. Flam Maier	11. Popiel Jan (z odzn.)
5. Freudenthal Oskar	12. Rudiak Sofron
6. Füllenbaum Jakób	13. Schneier Isak
7. Hindes Moses	14. Siwak Jan
15. Weil Josef.	

XII. Ogłoszenie dotyczące przyszłego r. szk. 1911/12.

1. **Wpisy** uczniów na rok szk. 1911/12 odbędą się dnia 30. sierpnia b. r. w sali klasy Ib od 10-1 w połud. i 31. sierpnia od 11-1 w południe i od 3-6 po południu. Późniejsze zgłoszenia będą tylko w wyjątkowych wypadkach uwzględnione. Uczniowie mają się zgłaszać osobiście w towarzystwie rodziców lub opiekunów, przyczem mają przedłożyć świadectwo szkolne z ostatniego półrocza i rodowód dokładnie wypełniony w dwóch egzemplarzach (Blankiety u terecyana). Datki 1 kor. na zabawy składa się przy wpisie.

Uczniowie przybywający z innych zakładów muszą przedłożyć: metrykę, świadectwo szkolne z ostatniego półrocza z klauzulą odejścia i dekret uwolnienia od opłaty szkolnej, jeżeli takowe posiadają i zapłacić należność w kwocie 7 kor. 20 hal.

Uczniowie, którzy po przerwie w naukach chcą znowu uzyskać przyjęcie do gimnazjum, mają obok metryki i świadectwa szkolnego z ostatniego półrocza przedłożyć jeszcze świadectwo moralności za czas, w którym nie uczęszczali do szkoły i poddać się egzaminowi wstępnemu za złożeniem taksy egzaminacyjnej w kwocie 24 kor.

Uczniów, którzyby w czasie feryi nie zachowali się zgodnie z przepisami szkolnemi. Dyrekcyja do zakładu nie przyjmie.

2. **Stancye.** Ponieważ nie wolno uczniom mieszkać gdzieindziej, jak tylko tam, gdzie Dyrekcyja pozwoli, przeto winni rodzice i opiekunowie przy wpisach podać Dyrekcyi, gdzie zamierzają synów swych umieścić i dokładnie to uwidocznić w rodowodach zaopatrzonych własnoręcznym podpisem odpowiedzialnego nadzorcy. *Bez pozwolenia Dyrekcyi uczniów na stancyi trzymać nie wolno.* Nadzorcy domowi mają obowiązek zaopatrzyć się w »*Regulamin dla trzymania uczniów na stancyi*«.

Jest obowiązkiem rodziców i opiekunów często porozumiewać się ze szkołą o postępach i prowadzeniu się uczniów.

W tym celu w każdą pierwszą i trzecią niedzielę w miesiącu — z wyjątkiem ostatnich miesięcy przed klasyfikacją — zgromadzają się pp. Profesorowie w sali konferencyjnej po nabożeństwie szkolnem (o godz. 10) i udzielają stronom potrzebnych wiadomości.

3. **Mundurki.** Każdy uczeń obowiązany jest nosić prze-

pisane ubranie mundurowe i nie wolno mu zmieniać żadnej jego części.

Niezamożnych uczniów klasy I. może Dyrektor w wyjątkowych wypadkach uwolnić od noszenia mundurków, jeżeli na to zasługują.

4. Rok szkolny 1911/12 rozpocznie się dnia 3. września b. r. uroczystem nabożeństwem o godzinie 8. rano. Dnia 4. września rozpoczyna się regularna nauka.

5. Egzamina poprawcze odbędą się dnia 31. sierpnia o godzinie 8. rano

6. Egzamina wstępne do klas od I.—VIII. składać można 4—10 września w I. półroczu, a od 3—10 lutego w II. półroczu w dniach, które Dyrektor zgłaszającym się wyznaczy. Oprócz metryki i ewentualnych świadectw szkolnych przedłożyć należy Dyrekcyi świadectwo pobytu i moralności za czas nie uczęszczania do szkoły, a nadto fotografię z potwierdzeniem tożsamości osoby.

7. Egzamina prywatne w połowie stycznia i w 2. połowie czerwca 1912.

8. Egzamina wstępne do klasy I. na rok 1911/12 odbędą się w dwóch terminach, mianowicie: przed wakacjami dnia 1. lipca i po wakacjach dnia 1. września o godzinie 9. rano. Zapisy do 1. terminu dnia 29. czerwca o godzinie 11—1 w południe, do 2. terminu 30. i 31. sierpnia b. r. (jak 1.)

Uczniowie zapisujący się do klasy I. mają złożyć 7 K i 20 h i przedłożyć metrykę chrztu lub urodzenia, świadectwo szkolne jeżeli do szkoły uczęszczali, świadectwo szczepienia ospy i rodowód dokładnie wypełniony w dwóch egzemplarzach. Nadto mają zaopatrzyć się w czytankę polską i niemiecką z klasy IV. szkół ludowych, w pióro, atrament i 3 półarkuszyki papieru, które nabyć należy u tercyana.

Uczniowie reprobowani przy egzaminie wstępnym w terminie lipcowym nie mogą przystąpić do tego egzaminu po wakacjach w żadnej szkole średniej.

Uczniowie przyjęci do klasy I. obowiązani są w I. półroczu złożyć opłatę szkolną najpóźniej do końca listopada. Warunkowo uwolnieni od opłaty już w I. półroczu mogą być tylko ci, którzy przyjęci zostali na podstawie egzaminu wstępnego (tj. nie-repetenci) pod warunkiem, jeżeli w ciągu dwóch pierwszych

miesiący po rozpoczęciu roku szkolnego okażą we wszystkich obowiązkowych przedmiotach postęp „dobry“. Podania o odroczenie i warunkowe uwolnienie od opłaty szkolnej, opatrzone legalnem świadectwem ubóstwa, wnosić należy na ręce pp. Gospodarzy klas do 15 dni po rozpoczęciu roku szkolnego. Uwolnienie staje się prawomocnem jeżeli uczeń w wykazie cenzur za I. półrocze otrzyma z obyczajów przynajmniej stopień „dobry“ i ze wszystkich przedmiotów postęp conajmniej „dostateczny“.

Zakres wymagań przy egzaminie wstępnym do klasy I.

a) **z religii:** Wiadomości, których według terażniejszego rozkładu nauki nabyć powinien uczeń w pierwszych 4 latach obowiązkowej nauki szkolnej w szkołach 4 klasowych.

b) **z języka wykładowego (polskiego):** Czytanie płynne i wyraziste, objaśnienie odczytanych ustępów pod względem treści i związku myśli; opowiadanie treści większymi ustępami; znajomość części mowy, odmiana imion i czasowników, znajomość zdania pojedynczego, rozszerzonego i rozbiór jego części składowych pod względem składni zgody i rzędu; poprawne napisanie dyktatu z zakresu pojęć znanych uczniom; wreszcie piśmienny rozbiór zdania pojedynczego z kilkoma określeniami pod względem części mowy i ich form, tudzież pod względem części zdania.

c) **z języka niemieckiego:** Czytanie płynne i zrozumiałe znajomość odmiany i rodzajów rzeczowników, przymiotników i zaimków (osobistych, dzierżawczych, wskazujących i względnych), odmiany słów posiłkowych i czasowników słabych, we wszystkich formach strony czynnej i biernej, tudzież odmiana najzwyczajszych czasowników mocnych; zasób wyrazów z zakresu pojęć uczniom znanych; poprawne napisanie łatwego dyktatu, którego treść poda się uczniom w języku wykładowym przed podyktowaniem.

d) **z rachunków:** Pisanie liczb do miliona włącznie; biegłość w 4. działaniach liczbami całkowitemi, pewność w tabliczce mnożenia, znajomość ważniejszych miar metrycznych.

W Buczaczu, dnia 30. czerwca 1911 r.

Franciszek Zych
dyrektor.